МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УМАНСЬКІЙ НАЦІОНАЛЬНІЙ УНІВЕРСИТЕТ САДІВНИЦТВА

Факультет економіки і підприємництва

Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

Допущено до захисту

«____» _____2023 року

Зав кафедри, д.е.н., професор

_____Прокопчук О.Т

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА

КАЗНАЧЕЙСЬКЕ ОБСЛУГОВУВАННЯ ВИКОНАННЯ БЮДЖЕТІВ УКРАЇНИ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ЗМІН І ВОЄННОГО СТАНУ

Виконав студент 21 м-ф групи
спеціальності 072 «фінанси,
банківська справа та страхування »
ОР «магістр» _____
Левицький Станіслав Сергійович
Науковий керівник
к.е.н. доцент_____
Гузар Богдан Степанович

Умань - 2023

Реферат

на кваліфікаційну роботу магістра **« Казначейське обслуговування виконання бюджетів України в умовах трансформаційних змін і воєнного стану»** здобувача вищої освіти другого (магістерського) рівня факультету економіки і підприємництва спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та страхування, ОР «магістр» Уманського національного університету садівництва **Левицького Станіслава Сергійовича**

В умовах трансформаційних змін та воєнного стану в Україні органи Державної казначейської служби України є одними із найактивніших учасників управління загальнодержавними та місцевими фінансовими ресурсами завдяки можливостям використання прийнятих на законодавчому рівні механізмів та процедур обслуговування бюджетів всіх рівнів.

Кваліфікаційна робота магістра виконана на 71 сторінці комп'ютерного тексту і включає в себе вступ, три розділи і висновки. Матеріал кваліфікаційної роботи проілюстрований 6 рисунками та представлений у 13 таблицях. Список використаних джерел налічує 52 джерела.

В першому розділі досліджуються теоретичні аспекти сутності організації казначейського обслуговування виконання бюджетів усіх рівнів за доходами і видатками та його нормативно - правове забезпечення в умовах трансформаційних змін та воєнного стану.

В другому розділі розкриваються сучасний стан, оцінка та аналіз організації казначейського обслуговування виконання бюджетів України за доходами і видатками і контролю в умовах реалізації фінансової політики, трансформаційних змін та воєнного стану

Третій розділ розкриває напрями удосконалення казначейського обслуговування виконання бюджетів в сучасних кризових умовах та воєнного стану.

Аннотація. В роботі досліджено теоретичні аспекти сутності організації казначейського обслуговування виконання бюджетів усіх рівнів за доходами і видатками, його нормативно - правове забезпечення, проведено оцінку та аналіз їх сучасного стану та намічені напрями оптимізації процесу казначейського обслуговування виконання бюджетів усіх рівнів в умовах трансформаційних змін та воєнного стану.

Ключові слова: державна казначейська служба, казначейське обслуговування бюджетів, виконання бюджетів, державний бюджет, місцеві бюджети, доходи, видатки, міжбюджетні трансферти, казначейський контроль.

Annotation. In the work, the theoretical aspects of the essence of the organization of the treasury service of the execution of budgets of all levels according to income and expenses, its regulatory and legal support, an assessment and analysis of their current state were carried out, and the directions of optimization of the process of treasury service of the execution of budgets of all levels in the conditions of transformational changes and martial law were planned.

Key words: state treasury service, treasury service of budgets, execution of budgets, state budget, local budgets, revenues, expenditures, interbudgetary transfers, treasury control.

.

ЗМІСТ

ВСТУП_____5

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ЕКОНОМІЧНОЇ СУТНОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ КАЗНАЧЕЙСЬКОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ ВИКОНАННЯ БЮДЖЕТІВ ТА ЙОГО НОРМАТИВНО - ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ_____7

РОЗДІЛ 2. СУЧАСНИЙ СТАН, АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА ОРГАНІЗАЦІЇ СИСТЕМИ КАЗНАЧЕЙСЬКОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ ВИКОНАННЯ БЮДЖЕТІВ УКРАЇНИ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ЗМІН І ВОЄННОГО СТАНУ_____15

2.1.Казначейське обслуговування виконання бюджетів усіх рівнів за доходами та їх аналіз_____15

2.2.Система казначейського обслуговування бюджетів за видатками та їх особливості в умовах трансформаційних змін і воєнного стану_____31

2.3. Казначейський контроль за дотриманням бюджетного законодавства та фінансово- бюджетної дисципліни та його ефективність_____41

РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ КАЗНАЧЕЙСЬКОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ ВИКОНАННЯ БЮДЖЕТІВ УКРАЇНИ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЕКОНОМІКИ І ВОЄННОГО СТАНУ_____52

ВИСНОВКИ_____62

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ_____66

СПИСОК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

БКУ – Бюджетний кодекс України

ВВП – валовий внутрішній продукт

ЗВУ- Зведений бюджет України

ДБУ – Державний бюджет України

ДКСУ- Державна казначейська служба України

ЗУ – Закон України

КМУ – Кабінет Міністрів України

ВРУ-Верховна Рада України

МБ – місцеві бюджети

ОТГ - об’єднані територіальні громади

СДО- система дистанційного обслуговування

ВСТУП

Актуальність теми. У вітчизняній бюджетній системі важливу ключову роль належить казначейській системі, яка обслуговує бюджети усіх рівнів України. Вона являється державною складовою ланкою в бюджетному процесі та бюджетному управлінні. Світовий досвід та вітчизняна практика свідчать, що найефективнішим є управління державними і місцевими фінансами з використанням казначейської системи обслуговування касового виконання бюджетів усіх рівнів.

В умовах трансформаційних змін та воєнного стану в Україні органи Державної казначейської служби України є одними із найактивніших учасників управління загальнодержавними та місцевими фінансовими ресурсами завдяки можливостям використання прийнятих на законодавчому рівні механізмів та процедур обслуговування бюджетів всіх рівнів зі змінами нормативно - правових актів, постанов, положень про казначейське обслуговування виконання бюджетів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сьогоднішньому стану та проблемам казначейського обслуговування виконання бюджетів України усіх рівнів присвячено наукові праці вітчизняних науковців таких як: В.Андрущенка, О.Василика, С.Булгакової, К.Галецької, Ю.Голинського, О.Даневича, О. Кірєєва, О. Коваленко, О.Колодія, С.Кондратюка, С.Копитова, В. Опаріна, О.Охрімовського, К.Павлюка, П.Петрашко, В.Стояна, Н.Стеценка, А.Суханова, Н.Сушко, В.Федосова, О. Чечуліної, С. Юрія, І. Шиманської та ін.

Разом з тим, теоретичні та практичні аспекти казначейського обслуговування виконання бюджетів усіх рівнів потребують подальших досліджень в умовах трансформаційних змін та воєнним станом в Україні.

Метою дослідження **є** обгрунтування сутності організації казначейського обслуговування виконання бюджетів і контролю за доходами і видатками та його нормативно - правове забезпечення в умовах трансформаційних змін та воєнного стану.

Завдання дослідження:

-розкрити теоретичні аспекти економічної сутності організації казначейського обслуговування виконання бюджетів органами ДКСУ та їх нормативно правове забезпечення;

- проаналізувати та оцінити сучасний стан казначейського обслуговування виконання бюджетів усіх рівнів в розрізі доходів та видатків за видами надходжень та напрямами їх використання;

-розкрити сутність організації казначейського контролю в бюджетному процесі;

- проаналізувати міжбюджетні трансферти та їх особливості в умовах трансформаційних змін і воєнного стану;

- визначити пріоритетні напрями вдосконалення управління доходами і видатками при казначейському обслуговуванні виконання бюджетів з використанням сучасних інформаційних технологій.

Об'єктом дослідження являються доходи і видатки бюджетів усіх рівнів

Предметом дослідження є оганізація казначейського обслуговування виконання бюджетів України.

Методи дослідження. Методичною базою дослідження являється діалектичний метод наукового пізнання При дослідженні використовувались аналітичний метод, метод порівняння та графічний для аналізу доходів і видатків за видами надходжень та напрямами використання, а також для оцінки виконання бюджетів за доходами і видатками в контексті основних економічних показників. При проведені аналізу стану організації казначейського обслуговування виконання бюджетів також використовувався статистичний аналіз всіх складових доходів і видатків бюджетів.

Інформаційною базою дослідження являються законодавчо-нормативні та правові акти, положення, інструкції, що використовуються в процесі обслуговування виконання бюджетів органами ДКСУ в умовах трансформації економіки і воєнного стану, наукові публікації зарубіжних та вітчизняних вчених з даної проблематики, статистичні дані органів ДКСУ, Міністерства фінансів України та публічні звіти державних органів про виконання бюджетів України.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ЕКОНОМІЧНОЇ СУТНОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ КАЗНАЧЕЙСЬКОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ ВИКОНАННЯ БЮДЖЕТІВ ТА ЙОГО НОРМАТИВНО - ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Центральною важливою стадією бюджетного процесу як на державному, так і на місцевому рівні є виконання бюджетів. В Україні зазначений процес реалізується завдяки функціонуванню системи казначейського обслуговування виконання бюджетів усіх рівнів в особі Державної казначейської служби України та її територіальних підрозділів на основі діючих нормативно - законодавчих актів [1;33].

Органи державного казначейства наділені відповідними функціями. Проте ряд науковців виділяють і розчленовують їх у велику кількість[45].

Окремі науковці визначають декілька основних функцій. Так, С.І. Юрій визначає чотири функції, серед них: касове виконання державного та місцевих бюджетів; впровадження нормативно-правової бази; здійснення загального керівництва органами державного казначейства; забезпечення функціонування програмно-технічних та інформаційних комплексів [51]. П’ять основних функцій: обслуговуючу, керуючу, розподільчу, облікову та контролюючу визначає науковці Голинський Ю. О. і Шиманська І. О. [4]. Науковець Ковалевич Д.А. виділяє чотири напрями діяльності органів Держказначейства: операції з коштами державного та місцевого бюджетів; розрахунково-касове обслуговування розпорядників та одержувачів коштів; фінансовий контроль бюджетних повноважень; бухгалтерський облік та складання звітності про виконання державного та місцевих бюджетів [16]. Науковець Курганська Є.І. відмічає п’ять функцій, одна з яких – управління бюджетними потоками держави, яка на його погляд «стала можливою через консолідацію фінансових ресурсів держави на єдиному казначейському рахунку» [19]. Шість основних функцій, зокрема виділяє як самостійну функцію – здійснення фінансування видатків Державного бюджету виділяє науковець Павлюк В.В. [30].

На нашу думку, функції органів Державного казначейства України мають

орієнтуватися на зростання ефективного управління коштами бюджетів в умовах їх обмеженості, трансформації галузей національної економіки і воєнного стану.

Однак це не свідчить, що казначейське обслуговування є лише складовим сегментом сфери касового обслуговування виконання бюджетів і обмежується її рамками. Органи Державної казначейської служби здійснюють чимало завдань, які виходять поза межі касового виконання бюджетів.

Як відмічають окремі науковці виконання бюджету - «це найважливіший етап бюджетного процесу, дії з мобілізації та використання бюджетних коштів, у процесі виконання яких беруть участь органи виконавчої влади, фінансові та податкові органи, кредитні установи, юридичні та фізичні особи - платники податків до бюджетів, одержувачі бюджетних коштів» [2] В бюджетному процесі у всіх цих процесах беруть участь територіальні органи Державної казначейської служби України, які здійснюють казначейське обслуговування виконання бюджетів усіх рівнів.

В Україні діюча система казначейського обслуговування виконання бюджетів усіх рівнів є відображенням глобальних трансформаційних змін у фінансово-бюджетній сфері.

Від ефективності функціонування системи казначейського обслуговування виконання державних та місцевих бюджетів в умовах децентралізаційних трансформацій залежить ефективність реалізації програм і заходів, спрямованих на забезпечення сталого рівня соціально-економічного розвитку.

В сучасних умовах розвитку казначейської служби в Україні з прийняттям другого Бюджетного кодексу України та його змінами, як відмічають науковці Р.О. Савченко, Т.В. Ковальова та І.В. Свиноус значно розширилися та удосконалюються функціональні повноваження органів державної казначейської служби щодо розрахунково - касового обслуговування розпорядників та одержувачів бюджетних коштів та контролю за їх надходженням та цільовим і ефективним використанням в умовах трансформаційних змін і воєнного стану [40].

В бюджетному процесі, як відмічають окремі науковці, функціонування казначейської системи обслуговування виконання бюджетів України дає змогу на підставі чітко визначених граничних обсягів реальних потреб раціонально повсякчасно, особливо в сучасних умовах воєнного стану, раціонально проводити оптимізацію бюджетних потоків, забезпечити безперервне фінансування учасників бюджетних відносин, зробити процес обслуговування виконання бюджету прозорим й ефективним. За допомогою казначейського механізму обслуговування виконання бюджетів досягається максимально ефективне використання державних і місцевих фінансів в інтересах усіх членів суспільства [18;48].

В сьогоднішніх умовах, як відмічає науковець С.М. Юрій, лише органи Державної казначейської служби, які володіють унікальною інформаційно-технологічною інфраструктурою, здатні забезпечити своєчасне комплексне охоплення всіх казначейських операцій у секторі державних та місцевих фінансів. Їхні інформаційні системи дають змогу робити процес обслуговування виконання бюджетів повсякденним, прозорим і відкритим [51].

Запровадження системи казначейського обслуговування виконання місцевих бюджетів створило сприятливі умови для забезпечення виконання повноважень, особливо в умовах фінансово- бюджетної децентралізації та воєнного стану, які покладаються на органи місцевого самоврядування. Крім того вони мають право самостійно приймати рішення у межах своєї компетенції під час виконання затвердженого сесіями місцевих органів рішення про місцевий бюджет з відповідними змінами, а органи державної казначейської служби наділені повноваженнями здійснення контролю за виконанням бюджету із боку розпорядників бюджетних коштів на місцевому рівнях [22;39].

Відповідно до ст. 43 Бюджетного кодексу України при виконанні бюджетів застосовується казначейське обслуговування бюджетних коштів на основі ведення єдиного казначейського рахунку[1].

Функціонування єдиного казначейського рахунку як основного рахунку

держави для проведення фінансових казначейських операцій та ефективного управління коштами державного та місцевих бюджетів через СЕП НБУ, шо регламентується Положенням про єдиний казначейський рахунок, затверджене наказом Державної казначейської служби України від 26 червня 2002 року за № 122[38]. Він відкривається Державній казначейській службі України в Національному банку України для обліку коштів та здійснення всіх фінансових розрахунків казначейськими органами у Системі електронних платежів Національного банку України [46].

Бюджетним кодексом України визначені основні питання організації обслуговування виконання бюджетів всіх рівнів на всіх стадіях його виконання через органи Державного Казначейства[1].

Аналіз наукових публікацій свідчить, що ця проблема має досить високий інтерес серед значної кількості науковців. В своїх наукових дослідженнях вони намагаються проаналізувати сучасний стан та важливість бюджетних процесів в сфері казначейського обслуговування виконання бюджетів та намітити напрями удосконалення в сучасних умовах цифровізації та трансформації[17;18].

Як відмічають науковці Голинський Ю. О., Шиманська І. О. одним із найактивніших учасників у процесі управління державними і місцевими фінансовими ресурсами завдяки використанню законодавчо прийнятих механізмів та процедур виконання державного і місцевих бюджетів відповідно до вимог бюджетного законодавства є органи Державної казначейської служби України» [4].

Науковець Юнацький М.О. відмічає , що у бюджетному процесі особливу роль відіграє політика казначейства в системі виконання державного бюджету України, адже саме на базі звітності органів Державної казначейської служби можна зробити висновок про досягнення країною соціально - економічного прогресу, розробити нові форми та методи для досягнення кращих результатів у майбутньому[50].

Важливою ланкою в накопиченні інформації щодо всіх бюджетних

асигнувань та перерозподілів, що відбуваються в ході виконання бюджетів є система Державного казначейства України відмічає науковець Суханова А.Н. [43].

Науковці Павлюк В.В., Олійник В.О. відмічають , що казначейська система, яка є однією ланкою бюджетного управління виконує контроль за обґрунтованістю та своєчасністю усіх платіжних операцій і за дотриманням фінансової дисципліни суб'єктами господарювання в Україні. [30].

Контроль бюджетних повноважень при зарахуванні надходжень і здійсненні витрат передбачає здійснення певних контрольних дій з боку органів Держказначейства. Метою цього контролю є зменшення кількості та обсягів порушень бюджетного законодавства та більш ефективне використання державних фінансів. Контрольна функція Державного казначейства України є визначальною у процесах найефективнішого щорічного виконання бюджету країни[21;31].

Як відмічають науковці консолідація інформації органами Державної казначейської служби про стан виконання бюджетів на всіх рівнях ієрархічної вертикалі створює підґрунтя для своєчасної, надійної та вичерпної бюджетної звітності, що позитивно впливає на своєчасність процесу підготовки бюджетів та його вдосконалення (17).

Казначейська система обслуговування виконання бюджетів значно підвищує прозорість бюджетного процесу та ефективність використання бюджетних коштів(40).

Органи Державної казначейської служби України - це специфічна установа, яка поряд з технічними банківськими функціями - здійснення платежів, обслуговування клієнтів - вони відповідальні за обслуговування виконання бюджетів усіх рівнів згідно з покладеними на них функціями.

В Україні функціонування бюджетних відносин здійснюється на основі таких законодавчих та нормативних актів таких, як: Конституція України, Бюджетний кодекс України, Закон про Державний бюджет України на відповідний рік, інші закони, що регулюють бюджетні правовідносини,

нормативно-правові акти Кабінету Міністрів України, нормативно-правові акти центральних органів виконавчої влади, рішення органів місцевого самоврядування. Всі стадії бюджетного процесу регулюються Бюджетним кодексом України. Основним документом для ДКСУ є Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про Державну казначейську службу України» від 15.04.2015 № 215[33] та наказ Міністерства фінансів України від 19.04.2021 №222 «Про порядок казначейського обслуговування місцевих бюджетів» [34].

Війна внесла свої корективи в казначейське обслуговування бюджетних установ. Уже понад пів року, перш ніж провести будь-які витрати, бюджетникам доводиться переглядати вимоги Порядку виконання повноважень Державною казначейською службою в особливому режимі в умовах воєнного стану, затвердженого постановою КМУ від 09.06.2021 № 590. Адже саме він визначає черговість платежів, які проводить Казначейство[35].

Крім того в умовах війни діють постанови Кабінету Міністрів України, які регулюють казначейське обслуговування виконання бюджетів такі, як: Постанова Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до Порядку виконання повноважень Державною казначейською службою в особливому режимі в умовах воєнного стану» від 27 серпня 2022 р. № 978 [36] та Постанова Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до Порядку виконання повноважень Державною казначейською службою в особливому режимі в умовах воєнного стану» від 14 березня 2023 р. № 230[37].

Інші нормативно - правові акти, які регулюють казначейське обслуговування державного і місцевих бюджетів.

До таких нормативних актів можна віднести Накази ДКУ: Про порядок установлення ліміту залишку готівки в касах клієнтів, що обслуговуються органами Державного казначейства; Про затвердження Інструкції з обліку запасів бюджетних установ; Про затвердження типових форм з обліку та списання основних засобів, що належать установам і організаціям, які утримуються за рахунок державного або місцевих бюджетів та Інструкції з їх

складання; Про затвердження типових форм обліку та списання запасів бюджетних установ та інструкції про їх складання; Про затвердження Інструкції про порядок відображення в обліку бюджетних установ операцій з централізованого постачання матеріальних цінностей; Про затвердження Інструкції з обліку основних засобів та інших необоротних активів бюджетних установ; Про затвердження Інструкції про форми меморіальних ордерів бюджетних установ та порядок їх складання тощо.

В умовах дії воєнного стану нормативно - законодавчі України зазнають постійних змін. Серед змін, які набрали чинності у серпні 2023 року, є зміни у порядку казначейського обслуговування коштів місцевих бюджетів та черговість здійснення органами Казначейства платежів за дорученнями розпорядників та одержувачів коштів місцевих бюджетів на період дії воєнного стану. Ці зміни стосуються місцевих фінансових органів, розпорядників та одержувачів коштів місцевих бюджетів, адже дотримання вимог законодавства сприяє упередженню фактів виникнення бюджетних правопорушень.

Нагадаємо, що Органи ДКСУ здійснюють казначейське обслуговування виконання місцевих бюджетів відповідно до вимог статті 43 Бюджетного кодексу України. Ця норма визначена частиною 2 статті 78 Кодексу. Взаємовідносини між місцевим фінансовими органами, розпорядниками та одержувачами коштів місцевих бюджетів і органами Казначейства в процесі казначейського обслуговування місцевих бюджетів регулює Порядок № 938.

В умовах воєнного стану проведено зміни до Порядку казначейського обслуговування місцевих бюджетів, затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 23 серпня 2012 року № 938, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 12 вересня 2012 року за № 1569/21881, затверджені наказом Мінфіну від 27.07.2023 р. № 409, та наказ Мінфіну "Про внесення змін до наказу Міністерства фінансів України від 27 липня 2023 року № 409" від 18.08.2023 р. № 443, які корегуються місцевими фінансовими органами відповідно до рішень про місцевий бюджет відповідної ради на сесії [23;26;27]. Цими змінами удосконалено ряд вимог і типових форм документів, що застосовуються в

процесі виконання місцевих бюджетів шляхом казначейського обслуговування бюджетних коштів.

Особливо важливим цих змін є те, що місцеві фінансові органи надсилають затверджений розпис місцевого бюджету в електронній формі відповідним територіальним органам Державної казначейської служби не пізніше п'ятого робочого дня, що настає за днем його затвердження. Вказаний пункт також доповнено нормами щодо складання розпису місцевого бюджету та його складових, які змінами вилучені із Порядку № 938. Слід звернути увагу, що у новій редакції форму річного розпису, затверджену у додатку 1 до Порядку № 938, відтепер із загального обсягу інформації розпису за спеціальним фондом необхідно наводити, у тому числі, дані про бюджет розвитку[23].

Викладено в новій редакції: «Оформлення змін, що виникають у процесі виконання місцевих бюджетів, та здійснення операцій з їх обліку» та визначено нові форми довідок про зміни до річного розпису місцевих бюджетів, помісячного розпису доходів загального фонду місцевих бюджетів, помісячного розпису фінансування загального фонду місцевих бюджетів за типом боргового зобов'язання, помісячного розпису асигнувань загального фонду місцевих бюджетів (за винятком надання кредитів з бюджету), помісячного розпису спеціального фонду місцевих бюджетів (за винятком власних надходжень бюджетних установ та відповідних видатків), помісячного розпису повернення кредитів до загального фонду місцевих бюджетів та помісячного розпису надання кредитів із загального фонду місцевих бюджетів. Відповідно до змін казначейського обслуговування місцевих бюджетів місцеві фінансові органи мають доводити до головних розпорядників витяги із затвердженого розпису місцевих бюджетів протягом трьох робочих днів. Ці витяги є підставою для затвердження кошторисів, планів асигнувань загального та спеціального фондів місцевих бюджетів розпорядниками та планів використання бюджетних коштів одержувачами, які подаються в регіональні органи ДКСУ[25; 26].

РОЗДІЛ 2. СУЧАСНИЙ СТАН, АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА ОРГАНІЗАЦІЇ СИСТЕМИ КАЗНАЧЕЙСЬКОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ ВИКОНАННЯ БЮДЖЕТІВ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ЗМІН І ВОЄННОГО СТАНУ

2.1. Казначейське обслуговування виконання бюджетів усіх рівнів за доходами та їх аналіз

Основними завданнями Державної казначейської служби України є:

- реалізація державної політики у сферах казначейського обслуговування бюджетних коштів, організація бухгалтерського обліку, звітності та контролю за виконанням бюджетів;
- внесення на розгляд Міністерства фінансів пропозицій щодо забезпечення формування державної фінансово- бюджетної політики.

Державна казначейська служба України відповідно до покладених на неї завдань: забезпечує казначейське обслуговування виконання бюджетів усіх рівнів на основі ведення єдиного казначейського рахунку, відкритого у Національному банку України, зокрема:

- здійснює розрахунково-касове обслуговування розпорядників та одержувачів бюджетних коштів;
- здійснює відкриття і закриття рахунків в національній валюті, проводить операції на рахунках, формує та видає виписки з рахунків;
- здійснює розподіл бюджетних коштів між бюджетами відповідно до нормативів відрахувань, визначених бюджетним законодавством;
- здійснює бюджетне відшкодування податку на додану вартість;
- формує та веде єдиний реєстр розпорядників та одержувачів бюджетних коштів і базу даних мережі розпорядників та одержувачів бюджетних коштів;
- здійснює реєстрацію та облік бюджетних зобов'язань розпорядників та одержувачів бюджетних коштів та проводить платежі за їх дорученням;
- перераховує міжбюджетні трансферти;
- здійснює погашення та обслуговування державного боргу, здійснює платежі, пов'язані з виконанням гарантійних зобов'язань держави, в національній

та іноземній валютах за дорученням Міністерства фінансів;

- управляє наявними фінансовими ресурсами, що консолідуються на єдиному казначейському рахунку;

- здійснює безспірне списання коштів державного та місцевих бюджетів або боржників на підставі рішення суду;

- здійснює відкриття, закриття та обслуговування рахунків у системі електронного адміністрування податків;

- обслуговує кошти фондів загальнообов'язкового державного соціального і пенсійного страхування, інших клієнтів та кошти єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування;

- веде бухгалтерський облік операцій з виконання державного та місцевих бюджетів;

- зводить і складає звітність про виконання державного, місцевих, зведених місцевих і зведеного бюджетів та подає звітність органам законодавчої, виконавчої влади, місцевим фінансовим органам;

- здійснює контроль за дотриманням бюджетного законодавства; забезпечує організацію та координацію діяльності головних бухгалтерів бюджетних установ та контроль за виконанням ними своїх повноважень шляхом проведення оцінки їх діяльності.

Платежі, які відповідно до Бюджетного кодексу України та закону про Державний бюджет України є доходами загального та спеціального (крім власних надходжень) фондів державного бюджету, зараховуються на відповідні рахунки, відкриті в органах Казначейства на ім'я відповідного регіонального органу Державної казначейської служби України та кодів класифікації доходів бюджетів усіх рівнів.

З метою їх щоденного акумулювання в Казначействі відкриваються аналітичні рахунки відповідно до законодавства, а саме:

рахунки в розрізі областей, м. Києва та центрального органу казначейства за кожним видом доходів;

рахунки для подальшого акумулювання доходів загального і спеціального

фондів державного бюджету в розрізі видів доходів.

Платежі, які належать до власних надходжень бюджетних установ, що утримуються за рахунок коштів державного бюджету, та відповідно до законодавства є доходами спеціального фонду державного бюджету, зараховуються на відповідні рахунки для зарахування до спеціального фонду державного бюджету власних надходжень бюджетних установ, відкриті в органах Державної казначейської служби України на ім'я бюджетних установ - розпорядників бюджетних коштів та їх відокремлених структурних підрозділів - розпорядників нижчого рівня у розрізі кодів класифікації доходів бюджету відповідно до Бюджетного кодексу України та інших нормативних актів.

Органами Державної казначейської служби України до єдиного реєстру розпорядників та одержувачів бюджетних коштів включені розпорядники і одержувачі як державного так і місцевого бюджетів (табл.2.1).

Таблиця 2.1

Динаміка кількості установ та організацій, включених до Єдиного реєстру розпорядників бюджетних коштів та одержувачів бюджетних коштів органами Державної казначейської служби України

Роки	Кількість установ і організацій						
	Державний бюджет, всього	у тому числі		Місцеві бюджети, всього	у тому числі		Разом
		розпорядники	одержувачі		розпорядники	одержувачі	
2018	12917	11455	1462	59415	38204	21211	72332
2019	12941	11673	1268	59804	36825	22979	72745
2020	12287	11096	1191	59146	36038	23108	71433
2021	11561	10415	1146	58762	36715	22047	70323
2022	10614	9459	1155	56577	34623	21954	67191

Аналіз даних таблиці свідчить , що на 01.01.2023 року кількість розпорядників та одержувачів бюджетних коштів, включених до Єдиного реєстру розпорядників бюджетних коштів та одержувачів бюджетних коштів (далі - Єдиний реєстр), становила 67191 установ та організацій, з них:

- 10614 установ та організацій державного бюджету;

- 56577 установ та організацій місцевих бюджетів.

У порівнянні з 2021 роком кількість установ та організацій, зареєстрованих в органах Казначейства, зменшилась на 3132 установи і організації, а саме:

- державного бюджету на 947 установ та організацій,
- місцевих бюджетів на 2185 установ та організацій.

У порівнянні з 2018 роком кількість установ та організацій, зареєстрованих в органах Казначейства, зменшилась на 5141 установу і організацію, а саме:

- державного бюджету на 2303 установи та організації,
- місцевих бюджетів на 2838 установ та організацій.

Протягом 2022 року органами Державної казначейської служби забезпечено відкриття та обслуговування 721 607 рахунків для зарахування податків, зборів, платежів до державного та місцевих бюджетів. Порівняно з 2021 роком кількість рахунків для зарахування податків, зборів, платежів до державного та місцевих бюджетів збільшилась на 123 849, а в порівнянні з 2018 роком зменшилось на 174630, в порівнянні з 2019 роком зменшилось на 76282, а в порівнянні з 2020 роком збільшилось на 78506 рахунки.

Коливання збільшення та зменшення кількості дохідних рахунків є наслідком змін до законодавства пов’язаних з бюджетної децентралізацією ,адміністративно- територіальною реформою та воєнним станом в країні, зокрема, Класифікацію доходів бюджету доповнено 56 кодами, з них: 34 субвенції, на 12 кодів розширено плату за ліцензії на провадження діяльності у сфері організації та проведення азартних ігор і за ліцензії на випуск та проведення лотерей. Відповідно до Закону України від 15.02.2022 № 2042-IX «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України», замість двох рахунків, відкритих у місті Києві за ККДБ 21081800 «Адміністративні штрафи за адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані в автоматичному режимі», відкрито рахунки в розрізі адміністративно-територіальних одиниць України окремо для Нацполіції та Укртрансбезпеки. Також, у зв'язку зі змінами нормативів розподілу відкрито нові рахунки для зарахування податку на доходи фізичних осіб. Рахунки, відкриті у

2021 році, залишились відкритими для повернення коштів, помилково та\або надміру зарахованих до 2022 року. Зведений бюджет є сукупністю показників бюджетів усіх рівнів, що використовуються для аналізу і прогнозування соціально- економічного розвитку держави. Проаналізуємо основні показники та їх частки на основі даних Зведеного бюджету України (табл.2.2)

Таблиця 2.2

Доходи та частки Зведеного бюджету України

Показники	2018р.		2019р.		2020р.		2021р.		2022р.	
	млрд. грн.	частка,%	млрд. грн.	частка,%	млрд. грн.	частка,%	млрд. грн.	частка,%	млрд. грн.	частка,%
Доходи, всього у т.ч.	1184,3	100	1289,8	100	1376,7	100	1662,3	100	2196,3	100
Податкові надходження	986,4	83,3	1070,3	83,0	1136,7	82,5	1453,8	87,5	1343,2	61,1
Неподаткові надходження	192,7	16,3	212,9	16,5	234,4	17,0	202,6	12,2	368,4	16,8
Доходи від операцій з капіталом	2,8	0,2	3,1	0,2	3,6	0,3	3,8	0,15	2,9	0,18
Офіційні трансферти від Європейського Союзу, урядів іноземних держав, міжнародних організацій, донорських установ	1,6	0,1	1,2	0,1	1,2	0,1	1,3	0,1	481,3	21,9
Цільові фонди	0,9	0,1	2,3	0,2	0,8	0,1	0,8	0,05	0,5	0,02
ВВП, млрд.грн.	3558,7		3974,6		4194,1		5459,6		5191,0	
Частка доходів ЗБ у ВВП,%	33,3		32,4		32,8		30,4		42,3	

Аналіз даних таблиці свідчить про динаміку росту доходів зведеного бюджету за 2022 рік в порівнянні з 2018 роком майже в 2 рази. Проте за останній рік скоротились податкові надходження на 110,6 млрд. грн., або на 7,6 відсотка. В структурі надходжень в порівнянні з 2021роком вони зменшились на 26,4 відсотка і становили 61,1 відсоток. Проте збільшились неподаткові надходження до зведеного бюджету в порівнянні з 2018 роком на 175,7 млрд. грн. та в порівнянні з 2021 роком на 165,8 млрд. грн. Однак частка цих неподаткових надходжень в загальних доходах збільшилась всього на 0,5 відсотка, проте в порівнянні з 2021 роком на 4,6 відсотка. Аналіз даних свідчить про те , що значно зросла частка доходів зведеного бюджету в ВВП і становить 42,3 відсотка, що в порівнянні з 2018 роком збільшилась на 9,0 відсотка та в порівнянні з 2021 роком на 11,9 відсотка. В період війни значна фінансова допомога в 2022 році надійшла від Європейського Союзу, урядів іноземних держав, міжнародних організацій, донорських установ і становила 481,3 млрд. грн, і в структурі загальних доходів становить 21,9 відсотка, майже четверту частину всіх доходів.

Головною складовою бюджетної системи держави являється державний бюджет, який обслуговують органи ДКСУ. Доходи цього бюджету являють собою частину централізованих фінансових ресурсів та виступають фінансовою основою держави для виконання покладених на неї завдань і функцій.

Проаналізуємо доходи Державного бюджету відповідно до їх складових надходжень в Бюджетному кодексі України (табл.2.3).

Як свідчать дані таблиці Державний бюджет України за 2022 рік акумулював надходжень 1787,4 млрд грн, що на 490,5 млрд грн, або на 37,8 відсотка більше ніж у 2021 році. Також надходження збільшились в порівнянні з 2018 роком на 859,3 млрд. грн. Значно зменшились у загальних доходах податкові надходження. У 2022 році вони зменшились на 157,3 млрд. грн. і в структурі загальних надходжень їх частка становила лише 53,1 відсотка тоді як в 2021 році їх частка становила 85,3 відсотка. На це зменшення вплинула війна, що призвело до зупинок виробництва, торгівлі, розвитку всіх галузей національної економіки. Не дивлячись на вплив цих факторів частка державного

бюджету в ВВП значно зросла в порівнянні з 2018 роком на 8,3 відсотка.

Таблиця 2.3

Доходи і частки Державного бюджету України

Показники	2018р.		2019р.		2020р.		2021р.		2022р.	
	млрд.грн.	частка,%	млрд.грн.	частка,%	млрд.грн.	частка,%	млрд.грн.	частка,%	млрд.грн.	частка,%
Доходи, всього у т.ч.	928,1	100	998,3	100	1076,0	100	1296,9	100	1787,4	100
Податкові надходження	753,8	81,2	799,8	80,1	851,1	79,1	1107,1	85,3	949,8	53,13
Неподаткові надходження	164,7	17,7	186,7	18,7	213,0	19,8	175,4	13,5	346,3	19,4
Доходи від операцій з капіталом	0,6	0,1	0,2	0,02	-	0,01	0,3	0,03	0,6	0,03
Офіційні трансферти від Європейського Союзу, урядів іноземних держав, міжнародних організацій, донорських установ	1,5	0,2	1,1	0,1	1,0	0,1	1,3	0,1	481,1	26,9
Цільові фонди	0,2	0,02	1,8	0,2	0,2	0,02	0,2	0,02	0,1	0,01
Офіційні трансферти від органів державного управління	7,3	0,78	8,7	0,88	10,7	0,97	12,6	1,05	9,5	0,53
ВВП, млрд.грн.	3558,7		3974,6		4194,1		5459,6		5191,0	
Частка доходів ДБ у ВВП,%	26,1		25,1		25,7		23,7		34,4	

На збільшення частки доходів державного бюджету в ВВП значно

вплинули гранти від міжнародних партнерів (МФО, Європейського Союзу та окремих країн), які надійшли до вітчизняного бюджету після початку повномасштабної війни і становили 26,9 відсотка від усіх доходів державного бюджету за рік.

В цілому на виконання дохідної частини державного бюджету у 2022 році на тлі широкомасштабного вторгнення російських військ вплинули такі основні фактори:

- зупинка усіх зовнішньо-економічних операцій через ділянки українсько-російського та українсько-білоруського кордонів, в тому числі транзитних, повної зупинки авіаперевезень та блокування роботи морських портів, що за даними Держкомстату позначилося на падінні обсягів імпорту та експорту товарів відповідно на 24,1 та на 35,1 відсотка порівняно з 2021 роком;
- суттєве падіння економіки та ділової активності платників податків;
- масштабна міграція населення як внутрішня, так і за межі України;
- руйнація нафтопереробних заводів, металургійних комбінатів, інфраструктурних та енергетичних об’єктів;
- тимчасове призупинення роботи системи автоматичного відшкодування ПДВ;
- надання права фізичним особам – підприємцям та юридичним особам перейти на спрощену систему оподаткування, обліку та звітності зі сплатою єдиного податку за ставкою 2 відсотки;
- тимчасове запровадження ставки ПДВ у розмірі 7 відсотків та зниження ставки акцизного податку на основні види пального;
- тимчасове звільнення у квітні – червні від оподаткування товарів, що ввозились на митну територію України платниками єдиного податку, транспортних засобів, що ввозились громадянами, а також ввізного мита під час імпорту товарів підприємствами;
- звільнення від оподаткування операцій з ввезення на митну територію України товарів оборонного призначення;
- по рентній платі за користування надрами для видобування природного газу: запровадження диференційованих розмірів ставок; тимчасове визначення

податкових зобов'язань виходячи із реалізованих обсягів газу природного, а не видобутих; зміна підходу до визначення фактичної ціни реалізації природного газу для розрахунку податкових зобов'язань;

- збільшення з 01 січня 2022 року на 20 відсотків специфічних ставок та мінімального акцизного податкового зобов'язання з тютюнових виробів;
- збільшення з 01 березня 2022 року ставки на спирт та алкогольні напої на 5 відсотків;
- збільшення грошового забезпечення військовослужбовців;
- перерахування грантів до державного бюджету міжнародними партнерами.

Значна частка надходжень до державного бюджету акумулюється за рахунок основних податкових надходжень.

Проаналізуємо їх обсяги та частки у загальних доходах державного бюджету (табл.2,4). Аналізуючи дані таблиці необхідно відмітити що майже усі види податків зменшились в порівнянні з 2021 роком, а такі як ПДВ та акцизний податок зменшились в порівнянні з 2018 роком. Незначне збільшення в 2022 році пройшло по податку на доходи фізичних осіб , рентній платі та інших податках. У цілому в структурі загальних надходжень в 2022 року майже по всіх податках їх частка значно скоротилась так по податку на доходи фізичних осіб в порівнянні з 2021 роком на 2,3 відсотка, з 2018 роком на 1,6 відсотка, податку на прибуток частка скоротилась в порівнянні з цими роками відповідно на 4,9 відсотка та 3,9 відсотка. Значні скорочення пройшли по ПДФ та акцизному зборі в 2022 році в порівнянні з 2021 роком на 15,2 відсотка та в порівнянні з 2018 роком на 17,5 відсотка з ввезених товарів на територію України та відповідно на 7,6 відсотка та 6,0 відсотка на вироблених в Україні товарів (робіт, послуг). По акцизному податку вироблених в Україні та ввезених на митну територію України товарів частки в загальних доходах зменшились в порівнянні з 2021 роком та 2018 роком відповідно на 6,8 відсотка та 7,1 відсотка. Значно збільшилась частка інших доходів в порівнянні з 2021роком та 2018 роком відповідно на 11,4 відсотка та 9,4 відсотка.

Таблиця 2.4

Динаміка обсягів та частки основних податків у загальній сумі доходів державного бюджету

Показники	2018р.		2019р.		2020р.		2021р.		2022р	
	млрд. грн	частка, %	млрд. грн	частка, %	млрд.грн	частка, %	млрд.грн	частка, %	млрд. грн	частка, %
Податок та збір на доходи фізичних осіб	91,7	9,9	110,0	11,0	117,3	10,9	137,6	10,6	148,4	8,3
Податок на прибуток	96,9	10,4	107,1	10,7	108,7	10,1	147,8	11,4	117,0	6,5
Рентна плата за використання інших природних ресурсів	45,2	4,9	46,7	4,7	52,5	4,9	80,7	6,2	85,4	4,8
ПДВ з ввезених на територію України товарів	295,4	31,8	289,8	29,0	274,1	25,5	380,7	29,4	253,1	14,2
ПДВ з вироблених в Україні товарів (робіт, послуг) (збір	210,8	22,7	240,8	24,1	269,6	25,0	315,5	24,3	298,5	16,7
Акцизний податок з вироблених в Україні та ввезених на митну територію України товарів	118,9	12,8	123,4	12,4	138,3	12,9	162,5	12,5	102,4	5,7
Від Європейського Союзу урядів іноземних держав, міжнародних організацій, донорських установ	-	-	-	-	-	-	1,3	0,1	481,1	26,9
Інші доходи	69,2	7,5	80,5	8,1	115,5	10,7	70,9	5,5	301,2	16,9
Всього доходів	928,1	100	998,3	100	1076,0	100	1296,9	100	1787,4	100

Місцеві бюджети являються важливою складовою зведеного бюджету держави, особливо в період воєнного стану та трансформаційних процесів , які

проходять на рівні держави та місцевому самоврядуванні в умовах бюджетної децентралізації. Проаналізовавши показники місцевих бюджетів за 2018-2022рр. (табл.2,5) необхідно також відмітити, наскільки стійким є місцеве самоврядування, яке здатне гідно протистояти будь-яким викликам, зокрема і у фінансовій частині, навіть в умовах воєнного стану.

Таблиця 2.5

Динаміка обсягів надходжень та їх частки у загальних доходах місцевих бюджетів України

Показники	2018р.		2019р.		2020р.		2021р.		2022р.	
	млрд. грн.	частка, %	млрд. грн.	частка,%	млрд. грн.	частка,%	млрд. грн.	частка, %	млрд. грн.	частка,%
Податкові надходження	232,5	88,2	270,5	90,1	285,6	91,8	346,7	91,7	393,5	70,9
в т.ч місцеві податки і збори	61,0	26,2	73,6	27,2	75,7	26,5	89,9	25,9	84,3	21,4
Неподаткові надходження	28,1	10,7	26,1	8,7	21,5	6,9	27,2	7,2	22,2	4,0
в т.ч. власні надходження бюджетних установ	19,2	68,3	17,5	67,0	13,2	61,4	18,9	69,5	14,1	64,0
Доходи від операцій з капіталом	2,2	0,8	3,0	1,0	3,6	1,1	3,5	1,0	2,3	0,4
Цільові фонди	0,7	0,3	0,6	0,2	0,6	0,2	0,6	0,1	0,3	0,1
Всього доходів (без трансфертів)	263,5	100	300,2	100	311,3	100	378,0	100	418,3	100
ВВП, млрд.грн.	3558,7		3974,6		4194,1		5459,6		5191,0	
Частка доходів МБ у ВВП,%	7,4		7,5		7,4		6,9		8,1	
Всього доходів з трансфертами	562,4		560,5		471,5		580,7		555,1	
Частка доходів МБ(з трансфертами) у ВВП,%	15,8		14,1		11,2		10,6		10,7	

Аналіз даних таблиці свідчить, що до місцевих бюджетів у 2022 році з

урахуванням сум міжбюджетних трансфертів із державного бюджету надійшло 555,1 млрд. грн. та в порівнянні з 2018 роком надходження зменшилися на 7,3 млрд грн, або на 1,3%. та в порівнянні з 2021 роком на 25,6 млрд. грн.

Аналізуючи власні надходження (без трансфертів) до місцевих бюджетів необхідно відмітити про зростання їх в порівнянні з 2018 роком на 154,8 млрд. грн. та в порівнянні з 2021 роком на 40,3 млрд. грн.

Із загальної суми всіх власних надходжень, отриманих місцевими бюджетами, обсяг податків і зборів у 2022 році становить 393,5 млрд грн. в т.ч. місцеві податки і збори 84,3 млрд. грн., що складає 21,4 відсотка. Обсяг податків і зборів на 161,0 млрд грн, або на 40,9 % збільшився проти 2018 року та 46,8 млрд. грн. в порівнянні з 2021 роком та місцеві бюджети і збори відповідно збільшились в порівнянні з 2018 роком на 23,3 млрд. грн. та зменшились на 5,6 млрд. грн. в порівнянні з 2021роком. Також значно зменшились неподаткові надходження до місцевих бюджетів у 2022 році в порівнянні з 2018 роком на 5,9 млрд. грн. та на 5,0 млрд. грн. в порівнянні з 2021роком. Серед неподаткових надхожень значну частку займають власні надходження бюджетних установ , як в 2022 році теж зменшились в порівнянні з 2021роком на 5,5 млрд. грн.

Частка власних доходів у ВВП в 2022 році становила 8,1 відсотка і збільшилась порівнюючи зі всіма попередніми роками. Частка всіх доходів (з трансфертами) у ВВП в 2022 році зменшилась в порівнянні з 2018 роком на 5,1 відсоток, в порівнянні з 2021 роком збільшилась на 0,1 відсотка.

Особливо 2022 рік для країни був важким, але органи місцевого самоврядування (ОМС) продемонстрували належну підтримку не тільки силам територони, ЗСУ та національної безпеки, але й внутрішньо переміщеним особам, які потребували прихистку. Організація та забезпечення діяльності територони, матеріально-технічна допомога ЗСУ, залучення допомоги іноземних партнерів – це ті речі, які ОМС взялися підтримувати із самого початку ганебного вторгнення рф, забезпечуючи при цьому, постійну підтримку всіх сфер життєдіяльності громадян на місцевому рівні (допомога внутрішньо переміщеним особам, підтримка релокованого бізнесу, організація укриттів,

продовження надання послуг на високому рівні). І це все незважаючи на щоденні обстріли. І все це завдяки ефективно проведеній реформі децентралізації, яка дала змогу ОМС отримати автономні, самостійні, належні фінансові ресурси, які відіграли головну роль в протистоянні викликам.

Досить негативно вплинули на фінансову і матеріальну основи місцевого самоврядування перші місяці війни. Крім цього, держава повинна була забезпечити стабільні економічні умови для бізнесу, тому було запроваджено певні податкові пільги, до яких ОМС також повинні були пристосовуватись. І місцеве самоврядування виконало цю задачу на відмінно, адже в подальші місяці уже з власних коштів підтримували бізнес та формували різні програми підтримки суб'єктів господарювання. Більш детальніше розглянемо динаміку та частки основних податків у загальній сумі доходів до місцевих бюджетів (табл.2.6).

Таблиця 2.6

Динаміка обсягів та частки основних податків у загальній сумі доходів місцевих бюджетів

Показники	2018р.		2019р.		2020р.		2021р.		2022р	
	млрд. грн	частка,%	млрд. грн	частка,%	млрд грн	частка, %	млрд. грн	частка,%	млрд. грн	частка, %
Податок на доходи фізичних осіб	138,2	24,6	165,5	29,5	177,8	37,7	212,2	36,5	272,2	49,0
Внутрішні податки на товари та послуги	13,8	2,5	13,7	2,4	15,5	3,3	17,8	3,1	13,1	2,4
Земельний податок юридичнихосіб	8,3	1,5	11,5	2,1	10,8	2,3	11,8	2,0	9,7	1,7
Орендна плата з юридичних осіб	15,3	2,7	17,2	3,1	16,4	3,5	18,9	3,3	16,6	3,0
Єдиний податок з фізичних осіб	19,9	3,5	25,0	4.5	27,6	5,9	34,8	6,0	32,9	5,9
Інші податки та збори	68,0	12,1	67,3	12,0	63,2	13,4	82,5	14,2	73,8	13,4
Офіційні трансферти	298,9	53,1	260,3	46,4	160,2	34,0	202,7	34,9	136,8	24,6
Всього доходів	562,4	100	560,5	100	471,5	100	580,7	100	555,1	100

Загалом за 2022 рік до місцевих бюджетів надійшло 555,1 млрд грн.

доходів загального та спеціального фондів. Звісно, що найбільшу частку склали податкові надходження 72,4% всіх надходжень. Офіційні трансферти склали 24,6%, тобто четверту частину всіх надходжень. Бюджетна децентралізація та адміністративно- територіальна реформа дали можливість органам місцевого самоврядування самостійно приймати рішення на сесіях щодо розгляду питань із запровадженням місцевих податків та їх ставок, враховуючи законодавчо - нормативну базу. Розглянемо більш детальніше динаміку надходжень до місцевих податків і зборів в розрізі видів надходжень податків та зборів (табл.2.7).

Таблиця 2.7

Динаміка надходжень до місцевих податків і зборів України та їх частки

Показники	2018р.	2019р.	2020р.	2021р.	2022р.
Місцеві податки і збори, включаючи нараховані до 1 січня 2011 року, всього	61,0	73,6	75,7	89,9	84,3
Разом власних доходів	263,5	300,2	311,3	378,0	418,3
Частка місцевих податків і зборів в загальній сумі надходжень	23,2	24,5	24,3	23,8	20,2
з них:					
Податок на майно	31,3	38,0	37,4	43,2	36,8
з них:					
земельний податок та орендна плата за землю	27,3	32,9	31,5	35,2	31,5
з них:					
земельний податок з юридичних осіб	8,2	11,5	10,8	11,8	9,7
орендна плата з юридичних осіб	15,3	17,2	16,4	18,9	16,6
земельний податок з фізичних осіб	1,6	1,9	2,0	2,0	2,5
орендна плата з фізичних осіб	2,2	2,3	2,3	2,5	2,7
транспортний податок з фізичних осіб	0,2	0,1	0,01	0,01	0,1
транспортний податок з юридичних осіб	0,1	0,1	0,1	0,01	0,01
збір за місця для паркування транспортних засобів	0,01	0,1	0,01	0,1	0,01
туристичний збір	0,01	0,2	0,1	0,2	0,01
єдиний податок	29,6	35,3	38,0	46,3	47,2
місцеві податки і збори,нараховані до 1 січня 2011 року	-0,7	0,3	0,1	0,1	0,1
Інші податки і збори	5,4	2,2	2,1	2,1	2,3
з них					
екологічний податок	2,1	2,2	2,1	2,1	1,6

Аналізуючи дані таблиці необхідно відмітити, що частка місцевих податків і зборів в загальній сумі надходжень постійно зменшується , а особливо у рік початку війни вона становила 20,2 відсотка і в порівнянні з 2021 роком зменшилась на 3,6 відсотка та в порівнянні з 2018 роком на 3,0 відсотки. Відповідно до положень і статей Бюджетного кодексу України всі місцеві бюджети є самостійними, що забезпечується закріпленням за ними відповідних джерел доходів бюджету, правом місцевих органів самоврядування визначати напрями використання бюджетних коштів відповідно до законодавства України.

В рамках реалізації Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні бюджети об'єднаних територіальних громад, що створюються згідно із законом та перспективним планом формування територій громад, мають прямі міжбюджетні відносини з державним бюджетом. В цілому на законодавчому рівні забезпечено врегулювання питання повної бюджетної самостійності та фінансової незалежності місцевих бюджетів, що відповідає основним завданням Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні. В умовах бюджетної децентралізації значно скорочуються частки офіційних трансфертів (табл. 2.8).

Таблиця 2.8

Динаміка міжбюджетних трансфертів наданих місцевим бюджетам з державного бюджету

Показники	2018р.		2019р.		2020р.		2021р.		2022р.	
	млрд.грн.	частка, %	млрд.грн.	частка, %	млрд.грн.	частка, %	млрд.грн.	частка, %	млрд.грн.	частка, %
Всього власних доходів	263,5	46,9	300,2	53,6	311,3	66,0	378,0	65,1	418,3	75,4
Міжбюджетні трансферти	298,9	53,1	260,3	46,4	160,2	34,0	202,7	34,9	136,8	24,6
в т. ч. дотації	25,1	8,4	25,9	9,9	21,6	13,5	22,8	11,2	22,2	16,2
субвенції	273,8	91,6	234,4	90,1	138,6	96,5	179,9	88,8	114,6	83,8
Разом надходжень	562,4	100	560,5	100	471,5	100	580,7	100	555,1	100

Аналізуючи дані таблиці необхідно відмітити що протягом 2022 року з державного бюджету місцевим бюджетам надано трансфертів (базову дотацію, додаткові дотації, субвенції) у загальній сумі 136,8 млрд грн, в т.ч. 129,0 млрд. грн із загального фонду, що на 65,9 млрд. грн. менше, у порівнянні з 2021 роком. Дані таблиці також свідчать про зменшення суми дотацій в порівнянні з 2018 роком на 2,9 млрд. грн., в порівнянні з 2021роком на 0,6 млрд. грн. а також зменшились обсяги субвенцій в порівнянні з 2018 роком на 159,2 млрд. грн. та в порівнянні з 2021 роком на 65,3 млрд. грн.

Навіть при воєнному стані в державі міжбюджетні трансферти у 2022 році отримували 1582 місцеві бюджети, що на 119 бюджетів більше порівняно з 2021 роком. У тому числі забезпечено перерахування трансфертів 119 районним бюджетам, 1438 бюджетам територіальних громад, 24 обласним бюджетам та бюджету м. Києва.

Зменшення обсягів міжбюджетних трансфертів обумовлено їх спрямуванням до резервного фонду державного бюджету на підставі прийнятих постанов Кабінету Міністрів України. Кошти з резервного фонду використовувались на потреби Збройних Сил України, інших військових формувань, правоохоронних та інших державних органів, залучених до виконання завдань щодо відсічі збройної агресії, забезпечення недоторканності державного кордону та захисту держави або для здійснення згідно із законом заходів загальної мобілізації.

Із спеціального фонду державного бюджету за 2022 рік фактично проведено трансфертів місцевим бюджетам в обсязі 7,8 млрд грн, з яких:

- субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на фінансове забезпечення будівництва, реконструкції, ремонту і утримання автомобільних доріг загального користування місцевого значення, вулиць і доріг комунальної власності у населених пунктах у сумі 7,4 млрд гривень.

Урядом у 2022 році виділені кошти місцевим бюджетам на придбання у період воєнного стану деревини паливної для безоплатної видачі населенню

територій, прилеглих до зони проведення воєнних (бойових) дій, а також на компенсацію витрат, пов'язаних з доставкою деревини паливної населенню за рахунок субвенції на здійснення заходів щодо підтримки територій, що зазнали негативного впливу внаслідок збройних конфлікту на сході України.

Кошти субвенції перераховано місцевим бюджетам Дніпропетровської, Донецької, Запорізької, Миколаївської, Сумської, Харківської, Херсонської та Чернігівської областям у сумі 562,5 млн грн, що склало 100 % розпису асигнувань на 2022 рік.

У зв'язку з воєнним станом трансфертна політика була дещо відкорегована Урядом при внесенні змін до державного бюджету, тому обсяги субвенцій з державного бюджету були значно нижчі показників минулого року.

2.2. Казначейське обслуговування виконання бюджетів за видатками та їх особливості у період війни

Під видатками бюджетів відповідно до Бюджетного кодексу України, слід розуміти кошти, що спрямовуються на здійснення програм та заходів, передбачених законом про державний бюджет та рішеннями про місцеві бюджети на відповідний бюджетний період, за винятком коштів на погашення основної суми боргу та повернення надміру сплачених до бюджетів сум.

Як висновок в умовах війни з росією та складної економічної ситуації в Україні Урядом негайно були вжито першочергові заходи щодо переорієнтування бюджету країни на військові цілі та здійснення найнеобхідніших соціальних, гуманітарних видатків, спрямованих на підтримку життєдіяльності населення та на підтримку внутрішньо переміщених осіб, а також забезпечення роботи критичної інфраструктури.

З огляду на дефіцит внутрішніх ресурсів у виснаженій війною економіці значні обсяги зовнішньої допомоги від наших міжнародних партнерів допомогли профінансувати всі пріоритетні видатки вчасно та у повному обсязі: пенсії та

соціальні виплати, зарплати медиків і вчителів, видатки на безпеку й оборону, на охорону здоров'я, освіту тощо.

Розпочата росією війна переломила усталені тенденції: видатки державного бюджету зросли з 27,3 відсотка ВВП у 2021 році до 52,1 відсотка за 2022 рік. значною мірою Такий приріст пояснюється суттєвим зростанням фінансування у 2022 році сектору оборони та безпеки. Як результат, Державний бюджет України було виконано із найвищим за всі роки незалежності України рівнем дефіциту у сумі 914,9 млрд грн, однак в межах граничного показника, затвердженого Законом України «Про Державний бюджет України на 2022 рік».

Дані видатків Зведеного бюджету України використовуються з метою макроекономічного аналізу, бюджетного середньострокового планування та прогнозування соціально- економічного розвитку країни. Проаналізуємо обсяги та структуру видатків за напрямами їх спрямування згідно функцій і завдань держави(табл. 2.9).

Як свідчить аналіз даних таблиці видатки зведеного бюджету в 2022 році , році початку війни значно зросли в порівнянні з 2021 роком на 1198,1 млрд. грн., а в порівнянні з 2018 роком на 1793,1 млрд. грн. Проте в 2022 році видатки на фінансування загальнодержавних функцій зменшились в порівнянні з 2021 роком на 4,3 млрд. грн., на економічну діяльність - 137,2 млрд. грн., на охорону навколишнього середовища - 5,4 млрд. грн., на житлово - комунальне господарство - 157 млрд. грн. на освіту - 22,1 млрд. грн. Проте у зв' язку з повномасштабною війною росії проти України 24лютого 2022 року видатки за такими важливими функціями держави як охорона збільшились в порівнянні з 2021 роком на 1015,4 млрд. на грн., на громадський порядок, безпека та судова влада - 278,2 млрд. грн., на охорону здоров'я - 11,2 млрд. грн., на соціальний захист та соціальне забезпечення - 87,8 млрд. грн. Частка зведеного бюджету в ВВП в 2022 році становила 58,6 відсотка і в порівнянні з 2021 роком збільшилась на 24,8 відсотка. Найбільшу частку видатків у зведеному бюджеті держави складає Державний бюджет України, який протягом 2022 року змінювався у зв'язку з війною.

Таблиця 2.9

Видатки та частки Зведеного бюджету України

Показники	2018р.		2019р.		2020р.		2021р.		2022р.	
	млрд. грн.	частка,%	млрд. грн.	частка,%	млрд. грн.	частка,%	млрд. грн.	частка,%	млрд. грн.	частка,%
Загальнодержавні функції	191,6	15,3	203,1	14,8	204,8	12,8	252,8	13,7	248,5	8,2
Оборона	97,0	7,8	106,6	7,8	120,4	7,6	127,5	6,9	1142,9	37,5
Громадський порядок, безпека та судова влада	118,0	9,4	143,7	10,5	159,5	10,0	176,2	9,5	454,4	14,9
Економічна діяльність	140,8	11,3	154,2	11,2	262,9	16,5	293,6	15,9	156,4	5,2
Охорона навколишнього природного середовища	8,2	0,7	9,7	0,7	9,1	0,6	10,6	0,6	5,2	0,2
Житлово-комунальне господарство	30,5	2,4	34,5	2,5	32,2	2,0	56, 9	3,1	41,2	1,3
Охорона здоров’я	115,9	9,3	128,4	9,4	175,8	11,0	204,1	11,1	215,3	7,1
Духовний та фізичний розвиток	29,0	2,3	31,6	2,3	31,7	2,0	43,4	2,3	33,6	1,1
Освіта	210,0	16,8	238,8	17,4	252,3	15,8	312,9	17,0	290,8	9,5
Соціальний захист та соціальне забезпечення	309,4	24,7	321,8	23.4	346,7	21,7	367,4	19,9	455,2	15,0
Міжбюджетні трансферти										
Всього видатків	1250,4	100	1372,4	100	1595,4	100	1845,4	100	3043,5	100
ВВП, млрд.грн.	3558,7		3974,6		4194,1		5459,6		5191,0	
Частка видатків у ВВП,%	35,1		34,5		38,0		33,8		58,6	

Державний бюджет України на 2022 рік було затверджено як дефіцитний. Граничний розмір дефіциту державного бюджету установлено у сумі 188,8 млрд грн, або 3,5 відсотка ВВП (у розрахунках було враховано прогнозний обсяг

номінального ВВП у сумі 5368,7 млрд грн), у тому числі загального фонду державного бюджету – 160,3 млрд грн, або 3 відсотки ВВП.

Проте протягом 2022 року до Закону України «Про Державний бюджет України на 2022 рік» внесено чотирнадцять разів зміни, серед яких найвагомішими були:

– на тлі зростаючої загрози національній безпеці України з боку російської федерації збільшено видатки на фінансування оборони та посилення армії на суму 26,5 млрд грн;

- для посилення обороноздатності України в умовах воєнного стану та розгортання бойових дій збільшено видатки Міністерству оборони України для закупівлі, модернізації та ремонту озброєння, військової техніки, засобів та обладнання на суму 67,6 млрд грн;

- збільшено бюджетні призначення за програмою 3511030 «Резервний фонд» на суму 200 млрд. грн з метою використання на потреби Збройних Сил України, інших військових формувань, правоохоронних та інших державних органів, залучених до виконання завдань щодо відсічі збройної агресії, забезпечення недоторканності державного кордону та захисту держави, фінансової підтримки внутрішньо переміщених осіб;

- головним розпорядникам коштів державного бюджету, що належать до сектору безпеки і оборони збільшено бюджетні призначення на загальну суму 247,8 млрд. грн; для надання державної підтримки внутрішньо переміщеним особам в рамках Програми «є Підтримка» Міністерству економіки України збільшено бюджетні призначення на суму 5,8 млрд грн; для належного соціального забезпечення громадян, виплати пенсій та надання щомісячної адресної допомоги внутрішньо переміщеним особам для покриття витрат на проживання Міністерству соціальної політики України збільшено бюджетні призначення на загальну суму 32,6 млрд гривень;

- для фінансового забезпечення виплат пенсій, надання щомісячної адресної допомоги внутрішньо переміщеним особам для покриття витрат на проживання, виплати деяких видів допомог, компенсацій, окремим категоріям населення

збільшено бюджетні призначення Міністерству соціальної політики України на загальну суму 73,8 млрд грн; для забезпечення підтримки фермерських господарств та інших виробників сільськогосподарської продукції відкрито нову бюджетну програму Міністерству аграрної політики та продовольства України у сумі 1,5 млрд грн; на забезпечення функціонування Фонду розвитку підприємництва збільшено бюджетні асигнування на суму 4 млрд грн;

- з метою реалізації компенсаторних механізмів, передбачених Законом України «Про особливості регулювання відносин на ринку природного газу та у сфері теплопостачання протягом дії воєнного стану та подальшого відновлення», та створення умов для стабілізації діяльності підприємств енергетичної галузі передбачено відкриття нових бюджетних програм: Міністерству енергетики України у сумі 187,1 млрд грн; Міністерству розвитку громад та територій України у сумі 14,0 млрд грн;

- збільшено за загальним фондом бюджетні призначення окремим головним розпорядникам коштів державного бюджету (переважно суб'єктам сектору національної безпеки і оборони) на 270,2 млрд грн за напрямами: забезпечення національної безпеки і оборони – на 269,4 млрд грн, мобілізаційна підготовка галузей національної економіки України на 10,3 млн грн, поповнення резервного фонду – на 715,7 млн. грн;

- з метою забезпечення енергетичної безпеки держави та потреб споживачів України у природному газі протягом опалювального сезону 2022–2023 років Міністерству енергетики України передбачено відкриття нової бюджетної програми «Придбання природного газу для проходження опалювального сезону 2022–2023 років» у сумі 12,7 млрд. грн;

- збільшено за загальним фондом бюджетні призначення окремим головним розпорядникам коштів державного бюджету сектору національної безпеки і оборони на 386,9 млрд. гривень. Водночас в умовах воєнного стану та постійно зростаючої потреби в ресурсах Уряд був вимушений піти на безпрецедентне зростання рівня дефіциту державного бюджету, граничний розмір якого становив 1497,2 млрд. грн, у тому числі загального фонду – 1399,5 млрд. грн.

Більш детальніше проаналізуємо видатки Державного бюджету України, які значно вплинули на загальні видатки зведеного бюджету у 2022 році. (табл.2.10).

Таблиця 2.10

Динаміка обсягу видатків і часток Державного бюджету України

Показники	2018р.		2019р.		2020р.		2021р.		2022р.	
	млрд .грн.	частка, %	млрд. грн.	частка, %	млрд. грн.	частка, %	млрд. грн.	частка, %	млрд. грн.	частка, %
Загальнодержавні функції	163,0	16,5	168,2	15,6	163,9	12,7	206,8	13,9	202,0	7,5
Оборона	97,0	9,9	106,6	9,9	120,4	9,4	127,5	8,5	1142,9	42,2
Громадський порядок, безпека та судова влада	116,9	11,9	142,4	13,2	157,7	12,2	174,4	11,7	443,3	16,4
Економічна діяльність	63,6	6,5	72,4	6,7	169,0	13,1	181,3	12,1	95,4	3,5
Охорона навколишнього природного середовища	5,2	0,5	6,3	0,6	6,6	0,5	8,2	0,5	4,7	0,2
Житлово-комунальне господарство	0,3	0,03	0,1	0,01	0,01	0,01	0,2	0,01	0,5	0,02
Охорона здоров'я	22,6	2,3	38,6	3,6	124,9	9,7	171,0	11,5	184,3	6,8
Духовний та фізичний розвиток	10,1	1,0	10,0	0,9	9,8	0,8	16,0	1,1	11,1	0,4
Освіта	44,3	4,5	51,7	4,8	52,9	4,1	63,8	4,3	58,5	2,2
Соціальний захист та соціальне забезпечення	163,9	16,6	218,6	20,3	322,7	25,1	339,3	22,8	426,0	15,7
Разом видатків	686,9	69,7	814,8	75,8	1127,9	87,6	1288,5	86,4	2568,6	94,92
Міжбюджетні трансферти	298,9	30,3	260,3	24,2	160,2	12,4	202,7	13,6	136,8	5,08
Всього видатків (з трансфертами)	985,8	100	1075,1	100	1288,1	100	1491,2	100	2705,4	100
ВВП, млрд.грн.	3558,7		3974,6		4194,1		5459,6		5191,0	
Частка видатків ДБ у ВВП,%	27,7		27,0		30,7		27,3		52,1	
Частка видатків ДБ у ЗБ,%	54,9		59,4		70,7		69,8		84,4	

Аналіз даних таблиці свідчить про значне збільшення видатків за

функціональною класифікацією Державного бюджету в 2022 році в порівнянні з попередніми роками, особливо в порівнянні з 2021 роком збільшення становило 1280,1 млрд. грн. або майже в 2 рази. Найбільші частки видатків у 2022 році становлять видатки на оборону- 42,2 відсотка, громадський порядок, безпека та судова влада - 16,4 відсотка, охорона здоров'я - 6,8 відсотка та соціальний захист і соціальне забезпечення - 15,7 відсотка. В структурі зведеного бюджету частка видатків державного бюджету складає у 2022 році 84,4 відсотка, а у ВВП - 52,1 відсотка. Значне збільшення частки видатків на важливі функції держави визвано війною з росією.

У 2022 році у структурі видатків загального та спеціального фондів державного бюджету за економічною класифікацією найбільші частки припадають на:

-оплату праці і нарахування на заробітну плату «Оплата праці», «Нарахування на оплату праці») (36,8 %, або 994,5 млрд грн);

- використання товарів і послуг ((27,7 %, або 750,6 млрд грн);

-соціальне забезпечення (18,8 %, або 509,6млрд грн);

- видатки на обслуговування боргу (5,9 %, або 159,7 млрд. грн;

- міжбюджетні трансферти (5,1 %, або 136,8 млрд грн).;

-капітальні видатки (3,1% або 84,6 млрд. грн);

-інші поточні видатки (2,6% або 69,8 млрд.грн.). Більш наглядніше структуру видатків за економічною класифікацією представимо на рис. 1.

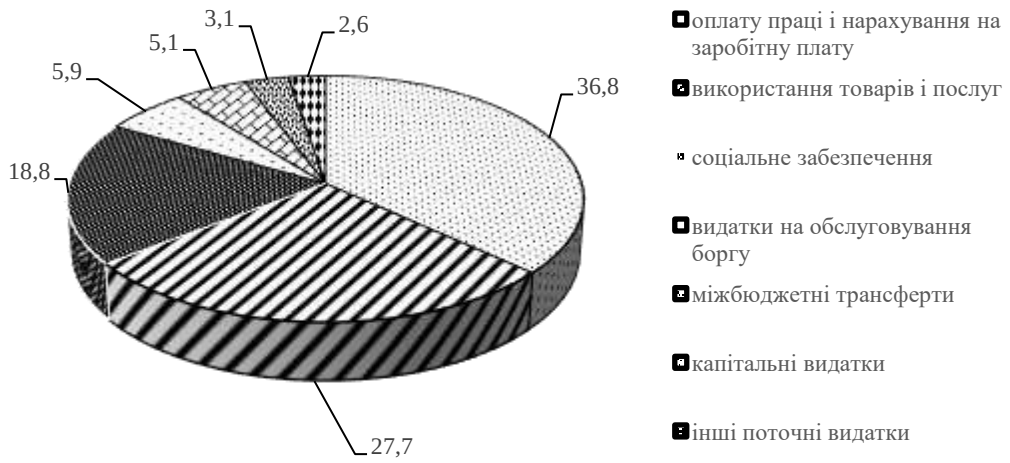

Рис.1.Структура основних видатків державного бюджету за економічною класифікацією за у 2022 р,%

Відповідно до статті 77 Бюджетного кодексу України місцеві бюджети затверджуються рішенням відповідної місцевої ради. Зважаючи на пріоритетність видатків та вимоги військового стану, в першу чергу органи місцевого самоврядування здійснили скорочення всіх непершочергових видатків. Як наслідок, обсяг спеціального фонду зменшився на 110,9 млрд. грн, або на 63,5%, порівняно з 2021 роком. При цьому, показники загального фонду зросли на 2,2% або на 9,3 млрд грн. Розглянемо надходження до місцевого бюджету за видами та їх структуру в період бюджетної децентралізації, створення об'єднаних територіальних громад та воєнного стану (табл.2.11).

Дослідження видатків місцевих бюджетів (табл. 2.11) свідчить, що обсяги видатків місцевих бюджетів у 2022 році значно скоротилась в порівнянні з 2018 роком та 2021 роком відповідно на 75,0 млрд. грн. та 73,9 млрд. грн. Разом з тим, у зв'язку зі зростанням ціни на енергоносії, зростає частка видатків на оплату комунальних послуг та енергоносіїв за останні роки. Особливо сприятливим для місцевого самоврядування був 2021 рік в частині відновлення після антиковідних заходів, видатки спеціального фонду в структурі місцевих бюджетів досягнули позначки майже в 30%. Але війна змусила скоротити такі видатки до 12,9% у структурі доходів місцевих бюджетів. Аналіз даних таблиці

свідчить , що частки видатків у 2022 році збільшились в порівнянні з 2018 роком та 2021роком за такими функціональними повноваженнями органів місцевого самоврядування.

Таблиця 2.11

Динаміка обсягу видатків і часток місцевих бюджетів України за функціональною класифікацією Бюджетного кодексу.

Показники	2018р.		2019р.		2020р.		2021р.		2022р.	
	млрд. грн.	частка, %	млрд. грн.	частка, %	млрд. грн.	частка, %	млрд. грн.	частка, %	млрд. грн.	частка, %
Загальнодержавні функції	28,6	5,0	34,9	6,2	41,0	8,6	46,0	8,1	67,2	13,6
Громадський порядок,безпека та судова влада	1,1	0,2	1,3	0,2	1,8	0,4	1,7	0,3	11,1	2,2
Економічна діяльність	77,2	13,5	81,9	14,5	93,9	19,6	112,4	19,7	61,1	12,3
Охорона навколишнього природного середовища	3,0	0,5	3,4	0,6	2,4	0,5	2,4	0,4	0,5	0,1
Житлово-комунальне господарство	30,1	5,3	34,4	6,1	32,1	6,7	56,8	10,0	40,6	8,2
Охорона здоров'я	93,2	16,3	89,8	15,9	50,9	10,6	33,1	5,9	31,0	6,2
Духовний та фізичний розвиток	18,9	3,3	21,6	3,8	21,9	4,6	27,4	4,8	22,6	4,6
Освіта	165,7	29,0	187,1	33,0	199,4	41,7	249,1	43,7	232,3	46,9
Соціальний захист та соціальне забезпечення	145,5	25,6	103,2	18,2	24,0	5,1	28,1	4,9	29,2	5,9
Разом видатків	563,3	98,7	557,5	98,5	467,5	97,8	556,9	97,8	495,6	100
Міжбюджетні трансферти	7,3	1,3	8,7	1,5	10,6	2,2	12,6	2,2	-	-
Всього видатків	570,6	100	566,2	100	478,1	100	569,5	100	495,6	100
ВВП, млрд.грн.	3558,7		3974,6		4194,1		5459,6		5191,0	
Частка МБ у ВВП,%	16,0		14,2		11,4		10,4		9,5	
Частка видатків МБ у зведеному бюджеті, %.	45,1		40,6		29,3		30,2		16,3	

Так частка видатків на загальнодержавні функції збільшилась відповідно на 8,6 та 5,5 відсотка. На громадський порядок, безпеку та судову владу частки збільшились відповідно на 1,1 відсоток та 1,9 відсотка. Частка видатків на

соціальний захист та соціальне забезпечення в порівнянні з 2021 роком збільшилась на 1,0 відсотка , проте в порівнянні з 2018 роком зменшилась на 19,7 відсотка. Також у 2022 році в порівнянні з 2021 роком зменшились обсяги видатків на економічну діяльність, житлово -комунальне господарство, охорону здоров'я, духовний та фізичний розвиток і освіту відповідно на 51,3 млрд. грн., 16,2 млрд. грн., 2,1 млрд. грн, 4,8 млрд. грн. та 16,8 млрд. грн. Більш наглядніше структуру видатків за функіональною класифікацією представимо на рис.2.

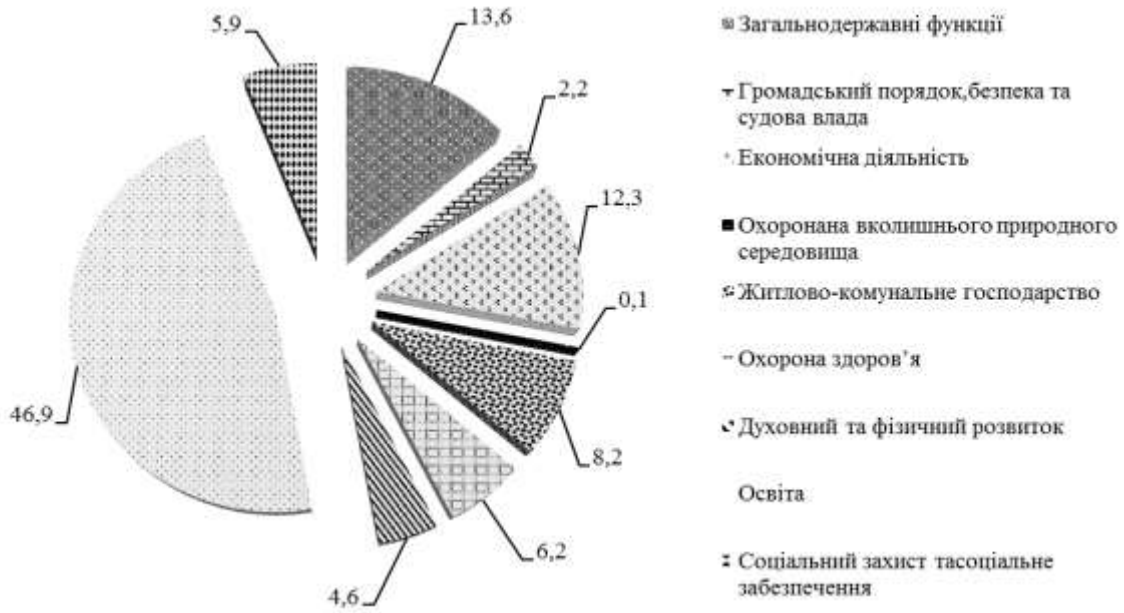

Рис.2. Структура видатків місцевих бюджетів за функціональною класифікацією у 2022р, %

Також значно скоротились частки обсягів видатків місцевого бюджету у ВВП України. Так у 2022 році частка у ВВП складала 9,5 відсотка тоді як в 2018 році 16,0 відсотка та 10,4 відсотка в 2021 році. У зведеному бюджеті України також значно скоротилась частка місцевих бюджетів і становила в 2022 році 16,3 відсотка, тоді як в 2021 році 30,2 відсотка, в 2018 році 45,1 відсотка.

Війна значно вплинула на скорочення видатків та їх часток за функціональними повноваженнями органів місцевого самоврядування, незважаючи на бюджетну децентралізацію та створення об'єднаних територіальних громад.

Деякі області сходу і півдня залишились від власних надходжень та

місцевих податків і зборів. Проте децентралізація продемонструвала міцність фінансової основи територіальних громад та їхню здатність швидко адаптуватися до ситуації. Громади, де не велися бойові дії, змогли гідно прийняти внутрішньо-переміщених осіб, забезпечити їх належною інфраструктурою та надавати публічні послуги. Крім цього, надходження до місцевих бюджетів в громадах, які не постраждали від військової агресії росії, дозволяли наповнювати єдиний казначейський рахунок в умовах війни.

2.3. Казначейський контроль за виконанням бюджетів, дотриманням бюджетного законодавства та фінансової дисципліни

Важливе місце в системі управління державними фінансовими ресурсами займає казначейський контроль. На всіх стадіях бюджетного процесу з метою результативного та ефективного управління публічними фінансами проводяться різноманітні види, форми і методи контролю державними інституціями, які уповноважені на його здійснення. Невід'ємною складовою контролю за формуванням та виконанням бюджету є контроль, який здійснюється органами Державної казначейської служби України Метою казначейського контролю є зменшення кількості та обсягів порушень бюджетного законодавства, а саме - контроль за порушенням використання бюджетних коштів не за цільовим призначенням та у межах виділених бюджетних асигнувань. Бюджетним кодексом України передбачено контроль за дотриманням бюджетного законодавства та визначено норми відповідальності та заходи впливу за вчинені порушення бюджетного законодавства. Крім того, повноваження органів бюджетного контролю регламентуються спеціальними законами, Указами Президента України та іншими нормативно-правовими актами [1].

Згідно статті 112 цього кодексу наділені певними повноваженнями органи Державного казначейства України по контролю за дотриманням бюджетного законодавства. В межах повноважень, передбачених статтею 112 Бюджетного кодексу України, за порушення бюджетного законодавства органи Державної

казначейської служби України застосовують до учасників бюджетного процесу заходи впливу визначені статтею 117 Бюджетного кодексу України.

На виконання статті 112 БКУУкраїни органами Казначейства у 2022 році попереджено 32619 порушень бюджетного законодавства, допущених розпорядниками та одержувачами коштів державного та місцевих бюджетів на загальну суму 16565,1 млн грн, у тому числі:

державний бюджет: у процесі взяття або реєстрації зобов'язань, фінансових зобов'язань надано 4 534 попереджень на загальну суму 8016,9 млн грн;

при прийнятті до виконання платіжних доручень – 469 попереджень на загальну суму 75,2 млн грн;місцеві бюджети: у процесі взяття або реєстрації зобов'язань, фінансових зобов'язань надано 26233 попереджень на загальну суму 8375,8 млн грн;при прийнятті до виконання платіжних доручень – 1383 попереджень на загальну суму 97,2 млн гривень.

Крім цього, в процесі подання кошторисів та інших документів, що застосовуються при виконанні бюджету, у разі недотримання порядків відкриття (закриття) рахунків, подання фінансової і бюджетної звітності та інших випадках порушення бюджетного законодавства по державному та місцевих бюджетах надано 8644 попередження на суму 247289,3 млн гривень.

Важливим є теж, що органи державного контролю, а особливо ДКСУ у межах своїх повноважень можуть призупиняти бюджетні асигнування у разі:

1) несвоєчасного і неповного подання звітності про виконання бюджету;

2) невиконання вимог щодо бухгалтерського обліку, складання звітності та внутрішнього фінансового контролю за бюджетними коштами і недотримання порядку перерахування цих коштів;

3) подання недостовірних звітів та інформації про виконання бюджетів;

4) порушення розпорядниками бюджетних коштів вимог щодо прийняття ними бюджетних зобов'язань;

5) нецільового використання бюджетних коштів.

Згідно ст. 118 БКУ у разі виявлення бюджетного правопорушення органи Державного казначейства України, та інші державні органи та органи місцевого

самоврядування, а також головні розпорядники бюджетних коштів у межах своєї компетенції можуть вчиняти такі дії щодо тих розпорядників бюджетних коштів та одержувачів, яким вони довели відповідні бюджетні асигнування:

1) застосування адміністративних стягнень до осіб, винних у бюджетних правопорушеннях відповідно до закону; 2) зупинення операцій з бюджетними коштами.

Зупинення операцій з бюджетними коштами можливе на термін до тридцяти днів, якщо інше не передбачено законом.

На органи державного казначейства покладаються повноваження попереднього та поточного контролю за порушеннями бюджетного законодавства, дотриманням бюджетної дисципліни.

На стадії прийняття зобов'язань, особливо на стадії схвалення та дозволу на проведення видатків з бюджетів, органами ДКСУ здійснюється попередній контроль. Йому передує здійсненню операцій по надходженню та витрачанню бюджетних коштів. Ефективність форми попереднього контролю полягає в тому, що вона дозволяє попередити порушення нормативно - законодавчих актів та нецільове використання бюджетних коштів на всіх рівнях.

Перед здійсненням платежів, включаючи дозвіл та підтвердження вимог на оплату здійснюється поточний контроль, тобто контроль на стадії здійснення операцій. Цей контроль постійно здійснюється Державною казначейською службою України, яка зобов'язана забезпечити використання бюджетних коштів відповідно до закону України « Про державний бюджет» та «Рішеннями про місцеві бюджети».

Після здійснення бюджетних видатків, тобто після того, як доходи отримані, видатки здійснені проводиться послідуючий контроль. Він дає змогу встановити законність здійснених операцій, використання коштів за цільовим призначенням. Контроль здійснюється безпосередньо на місцях, в установах, організаціях у виді перевірок, ревізій, аудитів різними контролюючими державними та спеціалізованими органами.

У разі нецільового використання бюджетних коштів, отриманих у вигляді

субвенції, зазначені кошти підлягають обов'язковому поверненню до відповідного бюджету у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України. Відповідні посадові особи притягаються до відповідальності згідно з законом.

Згідно ст. 121 БКУ **о**соби, винні у порушенні бюджетного законодавства, несуть цивільну, дисциплінарну, адміністративну або кримінальну відповідальність згідно з законами України.

Посадові особи органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим та органів місцевого самоврядування, а також підприємств, установ та організацій, які вчинили бюджетне правопорушення, несуть передбачену законом цивільно-правову відповідальність згідно з законом.

Статтею 122. БКУ встановлена відповідальність органів місцевого самоврядування за порушення бюджетного планування.

У разі порушення вимог цього Кодексу та закону про Державний бюджет України щодо формування відповідного бюджету в частині державних делегованих повноважень Кабінету Міністрів України надається право протягом місяця з дня прийняття рішення призупиняти дію цього рішення з одночасним зверненням до суду; у разі порушення вимог щодо формування бюджету згідно з цим Кодексом та законом про Державний бюджет України в частині державних делегованих повноважень; у разі порушення вимог щодо формування бюджету згідно з цим Кодексом, законом про Державний бюджет України чи рішенням районної чи міської (міста республіканського Автономної Республіки Крим та міст обласного значення) ради про бюджет в частині державних делегованих повноважень голові районної державної адміністрації, голові виконавчого органу міської (міста республіканського Автономної Республіки Крим чи міста обласного значення) ради надається право протягом місяця з дня прийняття рішення про міський (міст районного значення), сільський, селищний та районний у місті бюджети призупиняти дію рішення про відповідний бюджет з одночасним зверненням до суду.

Також органи Державного казначейства України відповідно до закону несуть відповідальність за невиконання вимог щодо ведення бухгалтерського

обліку та складання звітності про виконання бюджетів. Керівники органів Державного казначейства України несуть персональну відповідальність у разі вчинення ними бюджетного правопорушення та невиконання вимог щодо казначейського обслуговування бюджетів, встановлених цим Кодексом.

Проведення та реалізація казначейського контролю координується з іншими органами державного контролю в межах їхньої компетенції. Казначейський контроль сприяє покращенню бюджетної дисципліни в цілому. Відповідно до повноважень, наданих Бюджетних кодексом України (ст. 117), органи ДКСУ у разі виявлення порушень бюджетного законодавства з боку розпорядників та одержувачів бюджетних коштів застосовують такі заходи впливу, як:

- попередження про неналежне виконання бюджетного законодавства з вимогою щодо усунення порушення;

-зупинення операцій з бюджетними коштами на рахунках, відкритих в органах Державної казначейської служби України.

Проаналізуємо обсяги зупинених операцій з бюджетними коштами за державним та місцевими бюджетами (табл.2.12).

Аналіз даних таблиці свідчить, що попередній контроль , який здійснюється ще до здійснення операцій дає можливість попереджати порушення бюджетного законодавства, які допускаються розпорядниками та одержувачами коштів. В середньому за п’ять років зупинено операцій з бюджетними коштами на рахунках розпорядників та одержувачів 2157 випадків.

Органами ДКСУ попереджено порушень бюджетного законодавства, допущених розпорядниками та одержувачами коштів. В середньому за п’ять років їх кількість становила 29,5 тис. випадків на суму 24,5 млрд. грн. При здійсненні контролю казначейством виявлено порушення бюджетного законодавства по державному бюджету в середньому за досліджуваний період 4,7 тис. випадків на суму 8,7 млрд. грн. та по місцевому бюджету відповідно 23,3 тис, випадків на суму 11,3 млрд. грн. В цілому казначейський контроль попереджає всі факти порушень бюджетного законодавства та дотримання

бюджетної дисципліни.

Таблиця 2.12

Динаміка обсягів і кількості зупинених, попереджених і виявлених фактів порушень операцій з бюджетними коштами на рахунках, відкритих в органах Державного казначейства

Показники	2018р.	2019р.	2020р.	2021р.	2022р.
Зупинено операцій з бюджетними коштами на рахунках розпорядників та одержувачів, випадків	2100	2200	2400	2200	1859
Попереджено порушень бюджетного законодавства, допущених розпорядниками та одержувачами коштів, тис. фактів	17,4	24,7	31,1	41,8	32,6
На загальну суму, млрд, грн.	13,6	19,7	27,6	45,1	16,6
Виявлено порушень бюджетного законодавства по державному бюджету, тис. фактів	4,4	4,6	5,2	4,5	4,6
На загальну суму, млрд.грн.	4,.8	5,4	14,0	8,0	8,3
Виявлено порушень бюджетного законодавства по місцевих бюджетах тис. фактів	18,5	22,0	24,3	26,2	25,5
На загальну суму, млрд. грн.	13,8	12,8	13,0	8,4	8,7
Відмовлено у прийнятті до виконання платіжних доручень по державному і місцевих бюджетах, тис поручень	1,6	1,4	1,5	1,8	1,7
На загальну суму, млрд. грн.	0,486	0,435	0,553	0,224	0,345

За аналізований період до найбільш суттєвих виявлених порушень, на які було складено протоколи про порушення бюджетного законодавства, належать:- несвоєчасне надання карток із зразками підписів та відбитком печатки, порушення порядку здійснення попередньої оплати за товари, роботи та послуги за рахунок бюджетних коштів (неподання у встановлені терміни

підтвердних документів щодо проведеної оплати) тощо - 1216 випадків.

- наявність простроченої дебіторської та / або кредиторської заборгованості - 210 випадків;

- порушення розпорядниками бюджетних коштів вимог щодо прийняття ними бюджетних зобов'язань - 87 випадків;

- порушення термінів подання довідок про зміни до кошторисів та не приведення у відповідність планових показників до фактичних надходжень по спеціальному фонду кошторису - 14 випадків.

До основних причин складання попереджень при реєстрації бюджетних зобов'язань по державному бюджету належать:

-відсутність у розпорядників/одержувачів бюджетних коштів бюджетних асигнувань, встановлених кошторисом, - 107 випадків на загальну суму 30,3 млн грн;

-відсутність документів, які підтверджують факт узяття бюджетного зобов'язання, - 167 випадків на загальну суму 37,4 млн грн;

-відсутність затвердженого в установленому порядку паспорта бюджетної програми (крім випадків, у яких законодавством не передбачено його затвердження) - 5 випадків на загальну суму 0,3 млн грн;

-невідповідність напрямів витрачання бюджетних коштів бюджетному асигнуванню, паспорту бюджетної програми - 34 випадки на загальну суму 12,2 млн грн;відсутність документів щодо закупівлі товарів, робіт і послуг відповідно до законодавства у сфері закупівель - 6 випадків на загальну суму 1,6 млн. грн;

-порушення термінів реєстрації бюджетних зобов'язань, встановлених законодавством, - 1 909 випадків на загальну суму 3 896,3 млн грн;-інші причини - 26 випадків на загальну суму 0,5 млн гривень.

До основних причин складання попереджень при реєстрації бюджетних фінансових зобов'язань по державному бюджету належать:

-відсутність відповідного бюджетного зобов'язання, відображеного у бухгалтерському обліку виконання державного бюджету, - 75 випадків на загальну суму 4,6 млн грн;

-відсутність у розпорядників/одержувачів бюджетних коштів фактичних надходжень спеціального фонду - 6 випадків на загальну суму 1,5 млн.грн;

- відсутність документів, які підтверджують факт узяття бюджетного фінансового зобов'язання, - 286 випадків на загальну суму 343,1 млн грн;

-невідповідність фінансового зобов'язання відповідному бюджетному зобов'язанню, відображеному в бухгалтерському обліку виконання державного бюджету, - 23 випадки на загальну суму 1,2 млн грн;

- недотримання розпорядниками/одержувачами бюджетних коштів обмежень, які вводяться законодавством та іншими нормативно-правовими актами, - 12 випадків на загальну суму 0,4 млн грн

До основних причин складання попереджень при реєстрації бюджетних зобов'язань по місцевих бюджетах належать:

-відсутність у розпорядника/одержувача бюджетних коштів бюджетних асигнувань, встановлених кошторисом,- 519 випадків на загальну суму 680,0 млн грн;

-відсутність документів, які підтверджують факт узяття бюджетного зобов'язання, - 1125 випадків на загальну суму 175,3 млн грн;

- відсутність затвердженого в установленому порядку паспорта бюджетної програми, крім випадків, у яких законодавством не передбачено його затвердження, - 10 випадків на загальну суму 1,1 млн грн;

- невідповідність напрямів витрачання бюджетних коштів бюджетному асигнуванню, паспорту бюджетної програми - 208 випадків на загальну суму 26,9 млн грн;

-відсутність документів щодо закупівлі товарів, робіт і послуг відповідно до законодавства у сфері закупівель - 66 випадків на загальну суму 13,6 млн. грн.;

- порушення термінів реєстрації бюджетних зобов'язань, встановлених законодавством, - 9571 випадки на загальну суму 5340,4 млн грн;

- інші причини - 243 випадки на загальну суму 66,6 млн гривень.

До основних причин складання попереджень при прийнятті до виконання платіжних доручень по державному та місцевих бюджетах належать:

-відсутність в обліку органів Казначейства відповідних бюджетних зобов'язань та фінансових зобов'язань - 394 випадки на загальну суму 17,6 млн.грн.;

- невідповідність платежу зареєстрованим бюджетним зобов'язанням та бюджетним фінансовим зобов'язанням - 159 випадків на загальну суму - 6,1 млн грн;

-невідповідність зазначеного коду економічної класифікації видатків та класифікації кредитування бюджету економічній характеристиці платежу - 33 випадки на загальну суму - 1,3 млн грн;

-перевищення показників, затверджених у кошторисах, планах асигнувань загального фонду місцевих бюджетів (за винятком надання кредитів з місцевих бюджетів), планах спеціального фонду місцевих бюджетів (за винятком власних надходжень бюджетних установ та відповідних видатків), планах надання кредитів із загального фонду бюджету, планах використання бюджетних коштів, - 14 випадків на загальну суму 8,7 млн грн;

-відсутність затвердженого в установленому порядку паспорта бюджетної програми, крім бюджетних програм, за якими не складаються паспорти бюджетних програм (у разі застосування програмно-цільового методу у бюджетному процесі), - 10 випадків на загальну суму 1,2 млн грн;

-порушення порядку здійснення попередньої оплати за товари, роботи та послуги за рахунок бюджетних коштів - 442 випадки на загальну суму 104,5 млн.грн.

Проаналізуємо в цілому обсяги та структуру складених попереджень в розрізі територіальних органів Державної казначейської служби України (табл.2.13). Дані таблиці свідчать , що найбільша кількість попереджень складено по Дніпропетровській ,Донецькій ,Київській та Одеській областях. Найменша кількість попереджень складено в Луганській, Чернівецькій , Сумській, Львівській областях.

Таблиця 2.13

Динаміка обсягів та кількості складених попереджень у розрізі територіальних органів Державної казначейської служби України

Показники	Складені попередження									
	2018р.		2019р.		2020р.		2021р.		2022р.	
	Кіль кість	сума, млрд. грн.	Кіль кість	сума, млрд.грн.	Кіль кість	сума, млрд .грн.	Кіль кість	сума, млрд. грн.	Кіль кість	сума, млрд. грн.
Вінницька	1131	0,8	1057	0,3	1 780	2,0	2 571	1,5	1 964	0,9
Волинська	231	0,2	241	0,07	327	0,09	722	0,4	874	0,2
Дніпропетровська	2633	1,7	3550	1,9	4 048	8,4	4 434	17,1	4 726	3,0
Донецька	2175	1,6	4463	1,5	2 539	0,8	2 097	0,4	580	0,2
Житомирська	138	0,05	306	0,05	674	0,2	1 473	0,9	1 571	0,2
Закарпатська	124	0,2	464	0,3	357	0,2	794	0,3	1 528	0,3
Запорізька	743	0,2	583	0,2	3 354	0,4	2 772	0,8	526	0,4
Івано-Франківська	341	0,07	497	0,3	843	0,3	898	0,3	1 083	0,4
Київська	1743	1,5	2070	1,5	2 530	1,8	1 982	1,1	1 974	0,7
Кіровоградська	370	0,09	871	0,07	1 017	0,09	1 132	0,1	790	0,1
Луганська	128	0,04	421	0,5	364	0,2	637	0,1	71	0,1
Львівська	674	0,4	623	0,6	920	0,4	1 015	0,4	793	0,4
Миколаївська	775	0,4	902	0,6	964	0,4	1 116	0,4	191	0,1
Одеська	1185	1,0	1520	0,9	1 715	0,7	3 493	1,0	2 996	0,6
Полтавська	517	0,07	720	0,06	1 130	0,2	1 730	0,2	1 461	0,4
Рівненська	161	0,05	276	0,09	1 108	0,6	2 404	0,9	2 462	0,3
Сумська	385	0,7	391	0,08	402	0,7	979	0,4	477	0,3
Тернопільська	784	0,4	723	0,5	1 086	0,8	3 483	1,2	1 926	0,9
Харківська	419	0,5	578	0,5	611	1,1	759	1,0	290	0,4
Херсонська	242	0,1	501	0,3	632	0,4	1 054	0,8	51	0,1
Хмельницька	422	0,5	1170	0,3	984	1,1	2 407	0,7	3 116	0,3
Черкаська	967	0,5	1046	0,8	1 366	0,9	1 617	1,0	1 568	0,4
Чернівецька	99	0,5	41	0,2	73	0,7	124	7,0	187	0,8
Чернігівська	395	0,2	671	0,3	904	0,5	1 224	0,5	799	0,4
м. Київ	556	1,7	978	7,7	1 265	3,8	880	3,5	606	4,7
ДКСУ	57	0,3	39	0,3	78	0,9	43	3,1	9	0,01
Всього	17395	13,6	24702	19,7	31071	27,6	41 840	45,1	32 619	16,6

Більш наглядніше динаміку випадків попереджень представимо на рис.3. Як свідчать дані рисунка в 2022 році кількість порушень в порівнянні з 2018 роком збільшилась на 15224 випадки, в порівнянні з 2019 роком на 7917 випадків , в порівнянні з 2020 роком на 1548 випадків, проте в порівнянні з 2021 роком кількість порушень зменшилась на 9221 випадок.

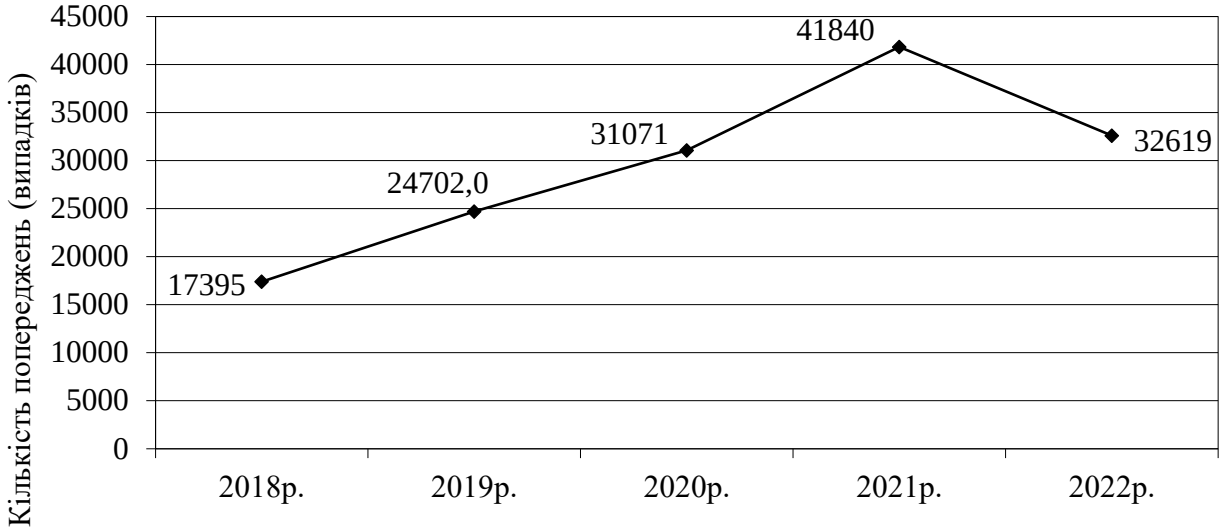

Рис. 3. Динаміка випадків попереджень розпорядникам і одержувачам бюджетних коштів територіальними органами ДКСУ.

Важливим показником ефективності проведеного контролю є не кількість порушень, а якість, тобто виявлені обсяги виявлених порушень та складені попередження як по державному бюджеті так і по місцевих бюджетах. Проаналізуємо структуру обсягів складених попереджень про порушення бюджетного законодавства по державному і місцевому бюджетах в середньому за аналізований період (рис.4).

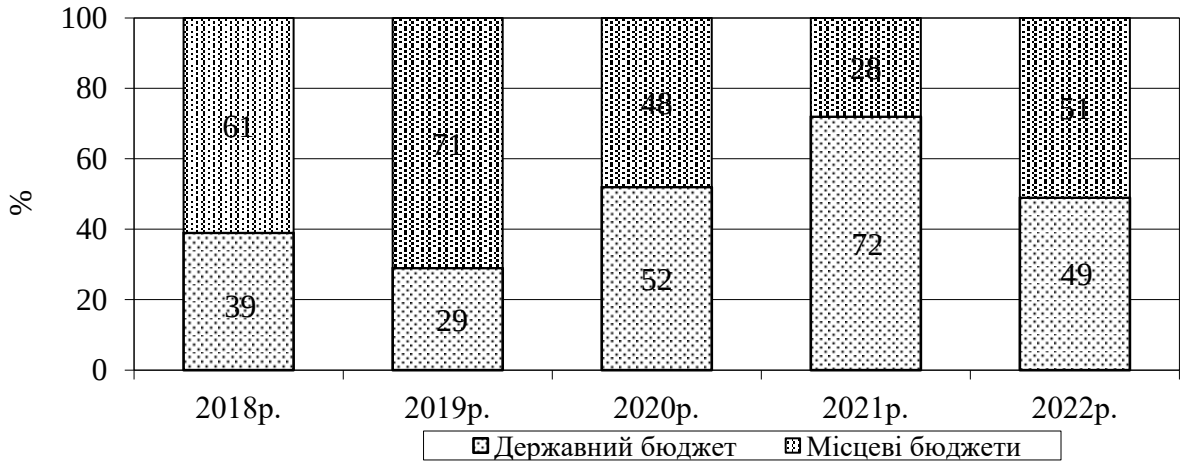

Рис.4. Динаміка структури складених порушень за державним та місцевими бюджетами.

Аналізуючи дані рисунка необхідно зробити висновки проте , що протягом 2018-2019рр. і 2022р значні частки обсягів попереджень становили за місцевими бюджетами, що в структурі їх частка складала відповідно 61%,

71%,51%. від загальних обсягів попереджень. Проте за 2020-2021 рр. значні частки обсягів порушень за державними бюджетами і становили відповідно 52 і 72 відсотка.

Розглянемо динаміку обсягів виявлених порушень бюджетного законодавства територіальними органами Державної казначейської служби (рис.5).

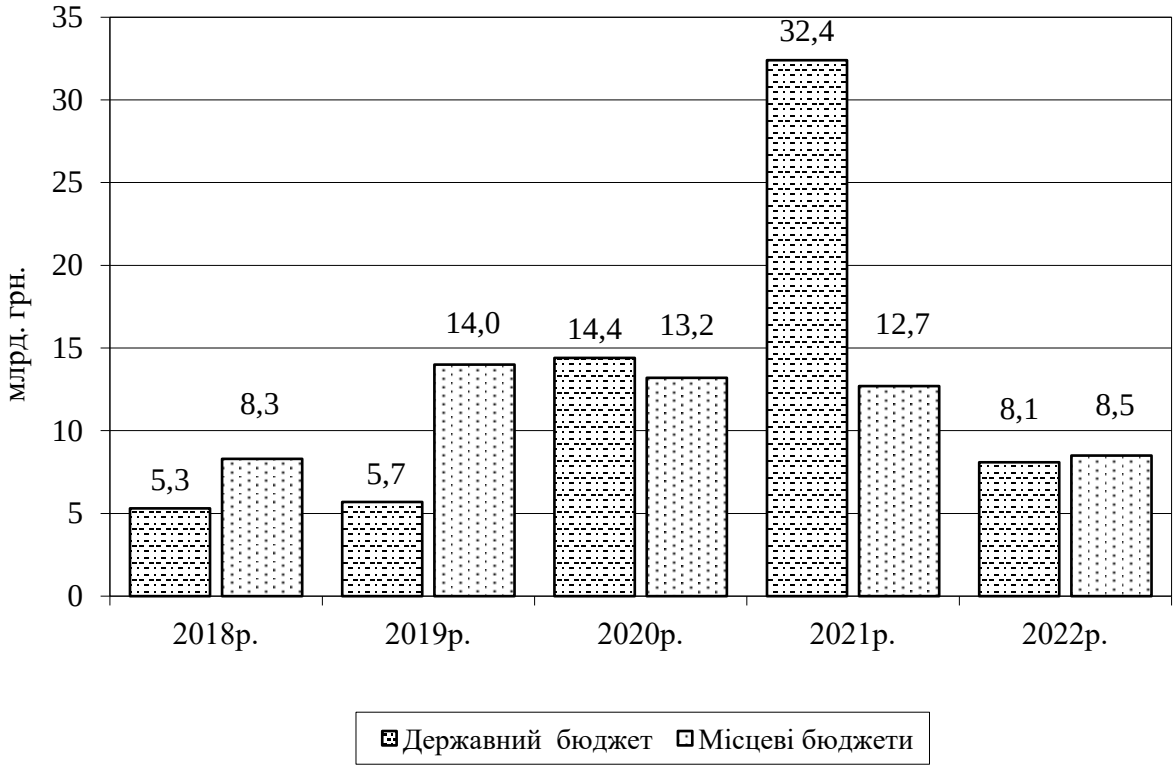

Рис. 5. Динаміка обсягів виявлених порушень бюджетного законодавства за державним і місцевими бюджетами, млрд. грн.

Аналізуючи дані рисунка необхідно відмітити, що найбільші обсягти виявлених порушень у 2021 році , які становили 32,4 млрд. грн., а найменші в 2018 році, які становили 5,3 млрд. грн. Найбільші обсяги виявлених порушень по місцевих бюджетах становили в 2020 році у сумі 14,4 млрд. грн., а найменші у 2018 році і становили 8,3 млрд. грн. Як свідчать дані аналізу казначейського контролю, ще значна кількість та обсягів порушень бюджетного законодавства та бюджетної дисципліни допускається розпорядниками та одержувачами бюджетних коштів.

РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ КАЗНАЧЕЙСЬКОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ ВИКОНАННЯ БЮДЖЕТІВ УКРАЇНИ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЕКОНОМІКИ І ВОЄННОГО СТАНУ

Одним із напрямів підвищення ефективності управління бюджетним процесом є удосконалення діючої системи казначейського обслуговування виконання бюджетів.

Діюча система являється ефективнішою від банківської, так як дозволяє в режимі реального часу забезпечити своєчасну консолідацію повної та об'єктивної інформації про стан доходів та видатків бюджетів усіх рівнів, працює в напрямі підвищення ефективності управління бюджетними коштами та посилює контроль за їх цільовим використанням. Проте, не зважаючи на успіхи, які відбуваються у казначейській сфері, на сьогоднішній день існує ряд проблемних питань, що ускладнюють роботу органів казначейства в напрямі обслуговування виконання бюджетів в умовах трансформаційних змін і війни з росією.

Основні напрями трансформації функціональних завдань і повноважень органів ДКСУ формують відповідні чинники впливу та характеризують їхні зміни на організацію всього бюджетного процесу[45].

Основні з них.

1.Збільшення ролі інноваційної складової в системі казначейського обслуговування бюджетів;

2.Відхід від технічних функцій процесу казначейського обслуговування виконання бюджетів.

Основними складовими чинниками впливу на бюджетний процес в Україні є:

- збільшення обсягів обслуговування виконання бюджетів у зв'язку з збільшенням надходжень до усіх рівнів бюджетів;
- завершення переходу бюджетів усіх рівнів на дистанційне казначейське обслуговування виконання бюджетів;

- збільшення обсягів консультаційної та методологічної роботи органами ДКСУ розпорядникам та одержувачам бюджетних коштів.

Основними складовими, що характеризують зміни до процесу казначейського обслуговування виконання бюджетів.

- зростання ролі ефективної реалізації контрольних повноважень органів ДКСУ;
- оптимізація видатків на фінансування установ і організацій у складі бюджетів усіх рівнів в умовах трансформаційних змін та війни;
- забезпечення якісного фінансового менеджменту управлінням коштами бюджетів усіх рівнів. Всі чинники впливу та зміни до казначейського обслуговування виконання бюджетів в сучасних умовах взаємозалежні та доповнюють одні одних.Зміни, які відбуваються в казначейському обслуговуванні виконання бюджетів дають можливість трансформуватися самій ДКСУ до сучасних важких умов та впливати на оптимізацію видатків та створення умов дистанційного обслуговування бюджетів усіх рівнів.

Так, у 2022 році введена в експлуатацію оновлена модернізована версія СДО, що забезпечило більш стабільну роботу системи та значно покращило її швидкодію.

Нова версія містить нові функціональні опції. Зокрема, СДО доповнено новим модулем для інформаційної взаємодії органів ДКСУ з органами, що контролюють справляння надходжень бюджету, та місцевими фінансовими органами у процесі повернення з державного та місцевих бюджетів помилково або надміру зарахованих коштів.

За допомогою такого модуля контролюючі органи формують та подають до органів ДКСУ Електронні подання про повернення коштів з бюджету. Також, в автоматизованому режимі формуються Електронні звернення про підкріплення коштами відповідних рахунків місцевих бюджетів, на підставі яких місцеві фінансові органи перераховують кошти, необхідні для повернення з місцевого бюджету.

Крім того, реалізована можливість погодження в електронному вигляді безпосередньо в СДО окремих видів документів, які у випадках, передбачених

законодавством, потребують погодження або затвердження іншою установою (Електронне подання про повернення коштів з бюджету та Розпорядження про виділення коштів із загального/спеціального фонду місцевих бюджетів).

Для спрощення взаємодії користувача із системою запроваджено новий інтуїтивно зрозумілий інтерфейс СДО та розширено інструментарій, зокрема додані можливості створення та застосування користувацьких довідників реквізитів документів, завантаження електронних квитанцій про проходження електронних документів, екранні форми доповнені додатковою інформацією про параметри рахунків та документів, тощо.

Також у новій версії оптимізовані процедури адміністрування доступу до інформації в СДО, що дало змогу значно зменшити документообіг між клієнтами та органами Казначейства у процесі організації підключення до СДО[47;51].

Таким чином, станом на 01.01.2023 року функціональні можливості СДО передбачають подання клієнтами до органів ДКСУ в електронному вигляді таких видів документів:

Мережа розпорядників та одержувачів коштів державного/місцевого бюджету, реєстри змін до мережі подають розпорядники, що мають власну мережу.

Розпис місцевих бюджетів та довідки змін до нього подають місцеві фінансові органи:

- річний розпис фінансування загального і спеціального фондів місцевих бюджетів за типом боргового зобов'язання; помісячний розпис фінансування загального фонду місцевих бюджетів за типом боргового зобов'язання;
- річний розпис асигнувань загального і спеціального фондів місцевих бюджетів (за винятком надання кредитів з місцевих бюджетів) та помісячний розпис асигнувань загального фонду місцевих бюджетів (за винятком надання кредитів з місцевих бюджетів);
- річний розпис витрат спеціального фонду місцевих бюджетів з розподілом за видами надходжень; помісячний розпис спеціального

фонду місцевих бюджетів (за винятком власних надходжень бюджетних установ та відповідних видатків);

- річний розпис повернення кредитів до місцевих бюджетів та надання кредитів з місцевих бюджетів, помісячний розпис повернення кредитів до бюджетів.

За допомогою СДО клієнти також мають можливість отримувати такі види інформації:

- Витяг з Єдиного реєстру розпорядників та одержувачів бюджетних коштів.
- Протокол розбіжностей даних мережі розпорядників та одержувачів бюджетних коштів та Єдиного реєстру розпорядників бюджетних коштів та одержувачів бюджетних коштів.
- Виписка з рахунку (рахунків), відкритого на ім'я клієнта.
- Виписка з рахунків за надходженнями бюджетів (Для органів, що контролюють справляння надходжень бюджету та місцевих фінансових органів.
- Зведена виписка з рахунків відкритих асигнувань за узагальненими показниками загального/спеціального фонду Державного бюджету України для головних розпорядників державного бюджету.

В цілому розглянемо структуру подання документів органам Державної казначейської служби розпорядниками і одержувачами бюджетних коштів у паперовій формі та в електронній формі через СДО (систему дистанційного обслуговування), яка впроваджується для всіх розпорядників і одержувачів коштів з державного та місцевого бюджетів (рис.6). Як свідчать дані рисунка частка операцій, що здійснені на підставі документів, поданих через СДО у 2022 році, становить 85% у загальній кількості казначейських транзакцій за цей період. У 2020 році на підставі документів, поданих через СДО, здійснювалось 50% основних казначейських операцій, у 2021 році - 61%. На різке збільшення подання документів через систему дистанційного обслуговування вплинула війна з росією, що унеможливело подання документів на паперових носіях через окуповані території та руйнування значної кількості інфраструктурних об’єктів.

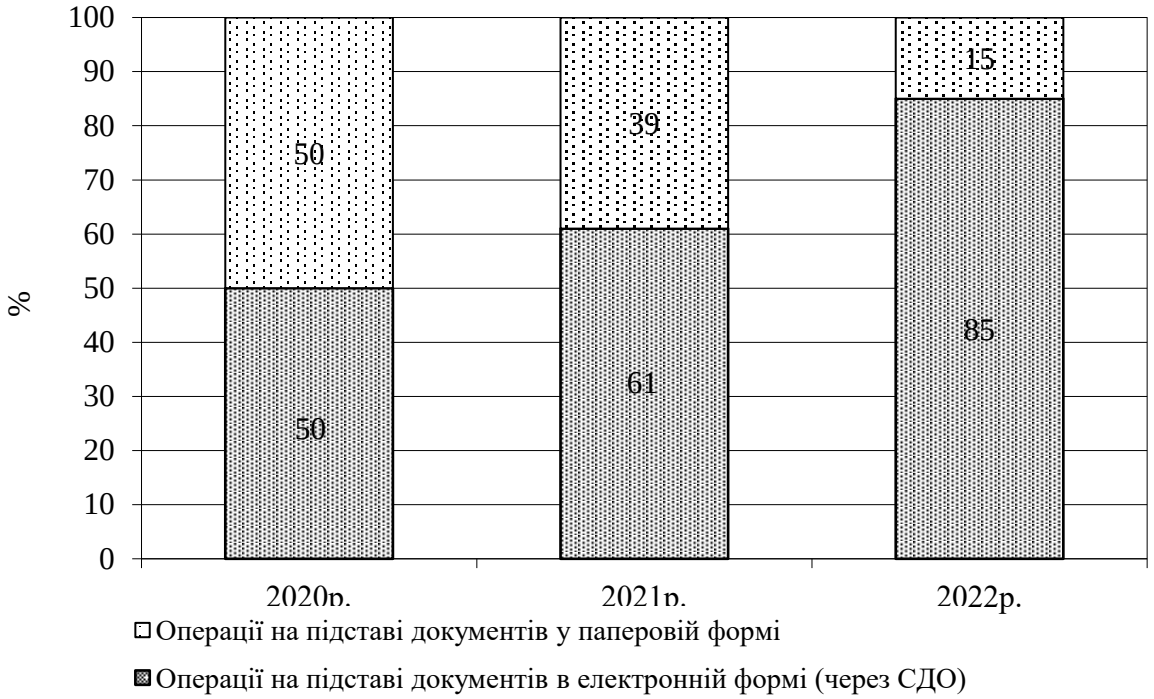

Рис.6. Структура операцій, які здійснюються органами ДКСУ з впровадженням СДО.

Проте протягом усього 2022 року, зокрема в умовах воєнного стану, ДКСУ забезпечила стабільну та безперебійну роботу усіх інформаційних систем, у тому числі і електронного сервісу СДО.

Єдина мережа розпорядників та одержувачів коштів державного та місцевих бюджетів станом на 1.01.2023 року складається із 39705 розпорядників/одержувачів, при цьому частина установ є розпорядниками/одержувачами коштів двох або більше бюджетів та/або відомств. Таким чином, кількість учасників бюджетного процесу становить 35097 установ, з них 32173 установи (або 92% від загальної кількості) обслуговуються за дистанційною формою з використанням СДО. У системі зареєстровано 130,9 тисячі користувачів - посадових осіб клієнтів.

Частина клієнтів, щодо яких застосовується класична форма обслуговування (не використовують СДО), не перевищує 8%. Це окремі категорії клієнтів, які співпрацюють із територіальними органами ДКСУ на тимчасовій основі, виконують незначну кількість транзакцій та\або не мають

належного технічного оснащення або доступу до інтернет-зв'язку. Це, зокрема, об'єднання співвласників багатоквартирних будинків, громадські організації та спілки, комунальні підприємства, кооперативи тощо.

Дистанційна система зарекомендувала себе як економічно ефективний і зручний інструмент казначейського обслуговування, який оптимізує взаємодію клієнтів з органами ДКСУ, забезпечує економію робочого часу та витрат на матеріали для друку й транспортування документів.

При цьому СДО забезпечує максимально високий рівень захисту інформації та безпеку фінансових потоків держави і на сьогодні за своєю функціональністю охоплює фактично весь спектр бюджетних операцій.

Випробовування 2022 року, пов'язані з військовою агресією та запровадженням воєнного стану (тривалі комендантські години, повітряні тривоги, обстріли, бойові дії, тимчасова окупація окремих територій, пошкодження або руйнування інфраструктури), в черговий раз довели особливе значення, а за певних обставин - незамінність дистанційної форми взаємодії органів Казначейства з клієнтами. Зокрема, застосування СДО виявилось єдиною можливістю отримувати послуги з казначейського обслуговування для тієї категорії клієнтів, які внаслідок перебування у зоні бойових дій та\або тимчасової окупації позбавлені фізичної можливості відвідувати органи Казначейства, що функціонують у штатному режимі. Саме застосування СДО дозволило забезпечити виконання бюджетного процесу на таких територіях у 2022 році[41].

Протягом 2022 року до органів Казначейства через СДО надійшло 49,4 млн електронних документів. У 2020 році цей показник становив 41,3 млн документів, у 2021 році - 48,3 млн документів.

Варто також зазначити, що Казначейство постійно проводить роботу щодо вдосконалення електронних сервісів для клієнтів.

Так, у 2022 році введена в експлуатацію оновлена модернізована версія СДО, що забезпечило більш стабільну роботу системи та значно покращило її швидкодію.

Тому напрямами удосконалення програмного забезпечення в органах ДКСУ України важливим є звести до мінімуму казначейські операції, які здійснюються на паперових носіях та впроваджувати систему дистанційного обслуговування (СДО) бюджетів усіх рівнів, особливо на сучасному етапі в період війни.

Також з метою удосконалення системи казначейського обслуговування виконання бюджетів України діяльність органів ДКСУ спрямована на створення належної нормативно - правової та методологічної бази казначейського обслуговування бюджетних коштів та інших клієнтів, що забезпечує ефективне функціонування казначейської системи та її удосконалення[44].

З метою удосконалення казначейського ослуговування виконання бюджетів протягом 2022 року органами ДКСУ опрацьовано проекти законодавчих, нормативно-правових і методологічних документів, отриманих від міністерств та інших центральних органів виконавчої влади, в частині використання бюджетних коштів. Розглянуто та погоджено 107 проектів законодавчих актів, актів Кабінету Міністрів України, нормативно-правових актів міністерств.

Важливим напрямом удосконалення кваліфікованим надавачем електронних довірчих послуг Державної казначейської служби України протягом 2022 року укладено 7517 договорів з юридичними особами - органами державної влади і місцевого самоврядування, установами, організаціями та підприємствами (далі - установи), які звернулись за отриманням кваліфікованих електронних довірчих послуг. Установам, що є користувачами електронних довірчих послуг, у 2022 році сформовано 145 520 кваліфікованих сертифікатів електронних підписів та печаток, з них:

посадовим особам установ сформовано 107724 кваліфікованих сертифікатів електронних підписів;

установам сформовано 37796 кваліфікованих електронних печаток.

У 2022 році скасовано 82747 кваліфікованих сертифікатів електронних підписів та печаток.

Причини, з яких було скасовано кваліфіковані сертифікати електронних підписів та печаток:

закінчення строку дії - 37244 сертифікати;

зміна ідентифікаційних даних, які внесено в сертифікат - 35938;

зміна повноважень (зміна функціональних повноважень або звільнення посадових осіб) - 6894 сертифікати;

компрометація особистого ключа - 2671 сертифікат;

Однією з послуг, що надається кваліфікованим надавачем електронних довірчих послуг Державної казначейської служби України, є формування кваліфікованої електронної позначки часу-мітки, яка фіксує точний час накладання електронного підпису.

Протягом 2022 року користувачам електронних довірчих послуг сформовано 53258425 кваліфікованих електронних позначок часу, що значно вплинуло на прискорення проведення всіх казначейських операцій розпорядникам і одержувачам бюджетних коштів усіх рівнів бюджету.

Важливим напрямом удосконалення казначейського обслуговування виконання бюджетів України є здійснення постійного контролю за своєчасним і цільовим використанням бюджетних коштів та забезпечення високого рівня прозорості та обізнанності громадськості про напрями використання їх та діяльність органів Державної казначейської служби України через функціонування офіційних вебпорталів у мережі інтернет.

Важливим напрямом удосконалення казначейського обслуговування виконання бюджетів являється оптимізація витрачання бюджетних коштів шляхом запровадження внутрішнього казначейського контролю, спрямованого на посилення відповідальності керівників установ за управління й розвиток бюджетних установ, що дасть змогу підвищити рівень бюджетно-правової відповідальності головних розпорядників, розпорядників і одержувачів бюджетних коштів.

За сучасних умов актуальним залишається удосконалення діючих механізмів та пошук нових напрямів розвитку казначейської системи

обслуговування виконання бюджетів, що являється необхідним елементом структурної перебудови та ефективним засобом раціонального та цільового використання державних фінансових ресурсів в умовах трансформаційних перетворень та воєнного стану.

Важливими завданнями Державної казначейської служби України на сучасному етапі є удосконалення програмного забезпечення та бухгалтерського обліку і звітності в органах Державної казначейської служби України, зведення до мінімуму операцій, які здійснюються в ручному режимі.

Отже, казначейська система обслуговування бюджетів є ефективною функціональною системою виконання бюджетів. Впровадження системи дистанційного обслуговування розпорядників та одержувачів бюджетних коштів та інших клієнтів за допомогою програмно-технічного комплексу "Клієнт Казначейства-Казначейство" стало одним із кроків наближення України до сучасних міжнародних стандартів інформаційного економічного розвитку.

В зарубіжних країнах за сучасних умов органи Державної казначейської служби, окрім своїх основних функціональних повноважень, які пов'язані із процесом касового обслуговування виконанням бюджетів, зросла їх активна роль у системі державних фінансів, виступаючи «фінансовим менеджером» держави. Досвід зарубіжних країн із реформування процесів обслуговування виконання бюджетів та модернізації казначейської системи свідчить про те , що основна увага приділяється питанням послідовності удосконалення казначейського обслуговування шляхом модернізації документообігу, дистанційного обслуговування та впровадження інноваційних технологій, що є актуальним в сучасних умовах трансформаційних перетворень та воєнного стану. Тому напрямами удосконалення програмного забезпечення в органах ДКСУ України важливим є звести до мінімуму казначейські операції, які здійснюються на паперових носіях та впроваджувати систему дистанційного обслуговування (СДО) бюджетів усіх рівнів, особливо на сучасному етапі в період війни.

ВИСНОВКИ

Важливу ключову роль у вітчизняній бюджетній системі належить казначейській системі, яка обслуговує бюджети усіх рівнів України. Вона являється державною складовою ланкою в бюджетному процесі та бюджетному управлінні. Органи Казначейства виконують попередній та поточний контроль за обґрунтованістю та своєчасністю усіх платіжних казначейських операцій, дотриманням бюджетного законодавства і фінансової дисципліни головними розпорядниками, розпорядниками та одержувачами бюджетних коштів.

Світовий досвід та вітчизняна практика свідчать, що найефективнішим є управління державними і місцевими фінансами з використанням казначейської системи обслуговування касового виконання бюджетів усіх рівнів.

В умовах трансформаційних змін та воєнного стану в Україні органи Державної казначейської служби України є одними із найактивніших учасників управління загальнодержавними та місцевими фінансовими ресурсами завдяки можливостям використання прийнятих на законодавчому рівні механізмів та процедур обслуговування бюджетів всіх рівнів.

В бюджетному процесі, функціонування казначейської системи обслуговування виконання бюджетів України дає змогу на підставі чітко визначених граничних обсягів реальних потреб повсякчасно, особливо в сучасних умовах воєнного стану, раціонально проводити оптимізацію бюджетних потоків, забезпечити безперервне фінансування учасників бюджетних відносин, зробити процес обслуговування виконання бюджету прозорим й ефективним. За допомогою казначейського механізму обслуговування виконання бюджетів досягається максимально ефективне використання державних і місцевих фінансів в інтересах усіх членів суспільства.

В сьогоднішніх умовах лише органи Державної казначейської служби, які володіють унікальною інформаційно-технологічною інфраструктурою, здатні забезпечити своєчасне комплексне охоплення всіх казначейських операцій у секторі державних та місцевих фінансів. Їхні інформаційні системи дають змогу

робити процес обслуговування виконання бюджетів повсякденним, прозорим і відкритим.

Аналізуючи казначейське обслуговування дохідної частини державного бюджету необхідно відмітити що на збільшення частки доходів державного бюджету в ВВП значно вплинули гранти від міжнародних партнерів (МФО, Європейського Союзу та окремих країн), які надійшли до вітчизняного бюджету після початку повномасштабної війни і становили 26,9 відсотка від усіх доходів державного бюджету за рік. В цілому на виконання дохідної частини державного бюджету у 2022 році на тлі широкомасштабного вторгнення російських військ вплинули такі основні фактори:

- зупинка усіх зовнішньо-економічних операцій через ділянки українсько-російського та українсько-білоруського кордонів, в тому числі транзитних, повної зупинки авіаперевезень та блокування роботи морських портів, що за даними Держкомстату позначилося на падінні обсягів імпорту та експорту товарів відповідно на 24,1 та на 35,1 відсотка порівняно з 2021 роком;
- суттєве падіння економіки та ділової активності платників податків;
- масштабна міграція населення як внутрішня, так і за межі України;
-руйнація нафтопереробних заводів, металургійних комбінатів, інфраструктурних та енергетичних об’єктів;
-звільнення від оподаткування операцій з ввезення на митну територію України товарів оборонного призначення;

Водночас в умовах воєнного стану та постійно зростаючої потреби в ресурсах Уряд був вимушений піти на безпрецедентне зростання рівня дефіциту державного бюджету, граничний розмір якого становив 1497,2 млрд. грн, у тому числі загального фонду – 1399,5 млрд. грн.

Необхідно також відмітити, що майже усі види податків зменшились в порівнянні з 2021 роком, а такі, як ПДВ та акцизний податок зменшились в порівнянні з 2018 роком. Незначне збільшення в 2022 році пройшло по податку на доходи фізичних осіб , рентній платі та інших податках. У цілому в структурі загальних надходжень в 2022 року майже по всіх податках їх частка значно

скоротилась так по податку на доходи фізичних осіб в порівнянні з 2021 роком на 2,3 відсотка, з 2018 роком на 1,6 відсотка, податку на прибуток частка скоротилась в порівнянні з цими роками відповідно на 4,9 відсотка та 3,9 відсотка. Значні скорочення пройшли по ПДФ та акцизному зборі в 2022 році в порівнянні з 2021 роком на 15,2 відсотка та в порівнянні з 2018 роком на 17,5 відсотка з ввезених товарів на територію України та відповідно на 7,6 відсотка та 6,0 відсотка на вироблених в Україні товарів (робіт, послуг).

Воєнний стан вплинув і на надходження до місцевих бюджетів. У 2022 році з урахуванням сум міжбюджетних трансфертів із державного бюджету надійшло 555,1 млрд. грн. та в порівнянні з 2018 роком надходження зменшилися на 7,3 млрд грн, або на 1,3%. та в порівнянні з 2021 роком на 25,6 млрд. грн.

Аналізуючи власні надходження (без трансфертів) до місцевих бюджетів необхідно відмітити про зростання їх в порівнянні з 2018 роком на 154,8 млрд. грн. та в порівнянні з 2021 роком на 40,3 млрд. грн.

Із загальної суми всіх власних надходжень, отриманих місцевими бюджетами, обсяг податків і зборів у 2022 році становить 393,5 млрд грн. в т.ч. місцеві податки і збори 84,3 млрд. грн., що складає 21,4 відсотка

Проте навіть при воєнному стані в державі міжбюджетні трансферти у 2022 році отримували 1582 місцеві бюджети, що на 119 бюджетів більше порівняно з 2021 роком. У тому числі забезпечено перерахування трансфертів 119 районним бюджетам, 1438 бюджетам територіальних громад, 24 обласним бюджетам та бюджету м. Києва.

Аналіз даних дослідження свідчить про значне збільшення видатків за функціональною класифікацією з Державного бюджету. Так в 2022 році в порівнянні з попередніми роками, особливо в порівнянні з 2021 роком збільшення становило 1280,1 млрд. грн. або майже в 2 рази. Найбільші частки видатків становлять видатки на оборону- 42,2 відсотка, громадський порядок, безпека та судова влада - 16,4 відсотка, охорона здоров'я - 6,8 відсотка та соціальний захист і соціальне забезпечення - 15,7 відсотка. В структурі

зведеного бюджету частка видатків державного бюджету складає у 2022 році 84,4 відсотка, а у ВВП - 52,1 відсотка. Значне збільшення частки видатків на важливі функції держави визвано війною з росією.

За сучасних умов актуальним залишається удосконалення діючих механізмів та пошук нових напрямів розвитку казначейської системи обслуговування виконання бюджетів, що являється необхідним елементом структурної перебудови та ефективним засобом раціонального та цільового використання державних фінансових ресурсів та їх оптимізації в умовах трансформаційних перетворень та воєнного стану.

Важливими завданнями Державної казначейської служби України на сучасному етапі є удосконалення програмного забезпечення в органах Державної казначейської служби України, зокрема зведення до мінімуму операцій, які здійснюються в ручному режимі.

Отже, казначейська система обслуговування бюджетів є ефективною функціональною системою виконання бюджетів. Впровадження системи дистанційного обслуговування розпорядників та одержувачів бюджетних коштів та інших клієнтів за допомогою програмно-технічного комплексу “Клієнт Казначейства-Казначейство” стало одним із кроків наближення України до сучасних міжнародних стандартів інформаційного економічного розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1.Бюджетний кодекс України No2456-VI від 29.09.2021 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#n1169 (дата звернення: 28.09.2023).

2.Бітер О., Голинський Ю. Казначейське обслуговування бюджетів в Україні: монографія. Львів: АТБ,2017.223с.

3.Бондаренко О.С. Фінансові ресурси та фінансові потоки: сучасна теорія і практика управління. *Інвестиції: практика та досвід*. 2017. № 4. С. 25–28.

4.Голинський Ю. О., Шиманська І. О. Проблеми та шляхи вдосконалення казначейського обслуговування Державного та місцевих бюджетів України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2017. Випуск 12, частина 2. с. 169-172.

5.Гончаренко Н.Г. Роль економічної інформації в прийнятті ефективних управлінських рішень. *Науковий вісник Херсонського Державного університету (серія «Економічні науки»).* 2018. №о 28-2. С. 145-148.

6.Дейкало Л. Є., Чубак А. Ю. Взаємодія органів казначейства України з розпорядниками бюджетних коштів Державного бюджету, шляхи вдосконалення. *Ефективна економіка.* 2015. № 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2015_1_41 (дата звернення: 10.09.2023).

7.Державна казначейська служба України : URL: http://www.treasury.gov.ua (дата звернення: 20.09.2023).

8.Державна служба статистики України. URL: http: // www.ukrstat.gov.ua/ (дата звернення:20.09.2923).

9.Державна казначейська служба України. Звітність про виконання бюджетів.URL:https://www.treasury.gov.ua/ua/file-storage/vikonannya-derzhavnogo-byudzhetu (дата звернення : 20.10.2023).

10.Закон України «Про місцеве самоврядування» URL: https://ips.ligazakon.net/document/Z970280?an=1 (дата звернення: 27.09.2023).

11.Закон України «Про державний бюджет на 2019 рік» (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2018, № 50, ст.400).

URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2629-19 (дата звернення: 25.09.2023).

12. Закон України «Про державний бюджет на 2020 рік» (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2020, № 5, ст.31). URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/294-20 (дата звернення: 25.09.2023).

13.Закон України «Про державний бюджет на 2021 рік». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1082-20. (дата звернення: 25.09.2023).

14.Закон України «Про державний бюджет на 2022 рік». URL: https://ips.ligazakon.net/document/XI05985A. (дата звернення: 25.09.2023).

15.Казанська І. Клієнт Казначейства - одержувач бюджетних коштів. *Казна України*. №5. 2017. С. 37-41.

16.Ковалевич Д.А. Розвиток казначейського обслуговування бюджетів. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2018. Вип. 29. Ч. 2. С. 99-102.

17.Ковалевич Д.А. Модернізація обліку та звітності в системі Казначейства. Гроші, фінанси і кредит.2019. Вип.1(73).С.140-150.

18.Курганська, Е. І. Проблеми казначейського управління фінансовими ресурсами в умовах політичної кризи при переході на систему дистанційного обслуговування. Вісник соціальноекономічних досліджень : зб. наук. праць. Одеса : Одеський національний економічний університет. 2022. № 1-2 (80-81). С. 95–109.

19.Курганська, Е. І. Система казначейства:управління фінансовим ресурсами: монографія. Одеса: ОНЕУ,2015.323с.

20.Микитюк І.С. Державний фінансовий контроль у бюджетній сфері. Світ фінансів. 2018. № 1 (54). С. 58-69.

21.Микитюк І.С. Казначейський контроль як складова системи державного фінансового контролю. Економічний вісник університету.2018.Вип.37(1).С145-151.

22.Моніторинг процесу децентралізації влади та реформування місцевого самоврядування URL.: https://www.slideshare.net/Decentralizationgovua/12-2018 (дата звернення : 25.09.2023).

23.Наказ Міністерства фінансів України від 23.08.2012 № 938 «Про затвердження Порядку казначейського обслуговування місцевих бюджетів/URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1569-12(дата звернення: 20.09.2023).

24. Наказ Міністерства фінансів України від 01.06.2021 р. № 310 «Зміни до Порядку казначейського обслуговування державного бюджету за витратами» (дата звернення: 20.09.2023).

25.Наказ Міністерства фінансів України від 19.04.2021 р. № 222» Зміни до Порядку казначейського обслуговування місцевих бюджетів» (дата звернення: 20.09.2023).

26.Наказ Міністерства фінансів України від 27.07.2023 № 409 «Про затвердження Змін до Порядку казначейського обслуговування місцевих бюджетів». URL:https://ips.ligazakon.net/document/RE40433
(дата звернення: 20.09.2023).

27.Наказ Міністерства фінансів України від 18.08.2023 № 443 «Про внесення змін до наказу Міністерства фінансів України від 27 липня 2023 року № 409». URL: https://ips.ligazakon.net/document/RE40506?an=2(дата звернення: 20.09.2023).

28.Наказ Міністерства фінансів України «Про затвердження Порядку складання фінансової, бюджетної та іншої звітності розпорядниками та одержувачами бюджетних коштів» (заголовок із змінами, внесеними згідно з наказом Міністерства фінансів України від 17.12.2014р. №1207) № 44 від 21.01.2012 (ост. Зміни 04.03.15 №289)

29.Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: http://www.minfin.gov.ua (дата звернення: 20.09.2023).

30.Павлюк В.В., Олійник В.О. Державне Казначейство України та його роль у бюджетному процесі. *Збірник наукових праць Університету Державної фіскальної служби України.* 2018. Яо 2. с. 277-288.

31.Пилипенко Н.М. Казначейський контроль як засіб підвищення ефективності управління державними фінансовими ресурсами. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2018. № 1.С.38-42.

32.Поліщук М. Казначейська система Великої Британії та Північної Ірландії: історія та сучасність. *Казна України*. 2019. №1. С. 33-40.

33.Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про Державну казначейську службу України» від 15.04.2015 № 215. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/215-2015-п. (дата звернення:20.09 2023)

34.Про порядок казначейського обслуговування місцевих бюджетів : наказ Міністерства фінансів України від 19.04.2021 №222.URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/RE36419.html.(дата звернення:20.09. 2023).

35.Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку виконання повноважень Державною казначейською службою в особливому режимі в умовах воєнного стану» від 9 червня 2021р. №590. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/590-2021(дата звернення :20.09. 2023).

36.Постанова Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до Порядку виконання повноважень Державною казначейською службою в особливому режимі в умовах воєнного стану» від 27 серпня 2022 р. № 978. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/978-2022(дата звернення :20.09. 2023).

37.Постанова Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до Порядку виконання повноважень Державною казначейською службою в особливому режимі в умовах воєнного стану» від 14 березня 2023 р. № 230. URL: https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-vnesennia-zmin-do-poriadku-vykonannia-povnovazhen-derzhavnoiu-kaznacheiskoiu-sluzhboiu-v-osoblyvomu-rezhymi-v-umovakh-voiennoho-stanu-i140323-230(дата звернення :20.09. 2023).

38.Про затвердження Положення про єдиний казначейський рахунок: Наказ Державного казначейства України № 122 від 26.06.2002 р.

39.Про порядок казначейського обслуговування місцевих бюджетів: наказ Міністерства фінансів України від 19.04.2021 №222. URL :http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/RE36419.html. (дата звернення :20.09. 2023).

40.Савченко Р.О., Ковальова Т.В., Свиноус І.В. Казначейське обслуговування розпорядників та одержувачів бюджетних коштів за видатками як одна із головних функцій органів Державної казначейської служби України». *Вісник ЖНАЕУ*. 2017. № 2(62). Т. 2. С. 76-83.

41.Савастєєва О.М., Котюк Ю.А. Запровадження дистанційного обслуговування розпорядників бюджетних коштів у системі казначейства. *Фінансові аспекти розвитку держави, регіонів та суб'єктів господарювання: сучасний стан та перспективи* : збірник матеріалів V Міжнародної науково-практичної конференції, м. Одеса, 20-21 листопада 2017 р. Одеса : ОНУ імені І.І. Мечникова, 2017. С. 192-194.

42.Стеценко Н. А., Галецька К. В. Казначейська служба України: сучасний стан та перспективи розвитку. *Регіональна економіка та управління.* 2018. №3 (21). с. 23-26.

43.Суханова А.В. Основні передумови створення казначейської системи виконання бюджетів в Україні . *Збірник наукових праць Університету державної фіскальної служби України*. 2018. № 1. С. 221-238.

44.Сушко Н. І. Характеристика правового регулювання казначейського обслуговування державного бюджету України. Розвиток нової економіки на світовому, державному та регіональному рівнях : матеріали Міжнародної науково- практичної конференції. ЛЬВІВ: ЛЕФ, 2016. Ч.2. С. 90-92..

45.Сушко Н.І. Казначейське обслуговування державного і місцевих бюджетів України: сучасний стан та реформування: монографія. Держ. навч.-наук. Установа « Акад. фінанс. упр.». Київ. ДННУ « Академія фінанс. упр.».2017. 364с.

46. Система електронних платежів. Офіційний веб-сайт Національного банку України. URL: http:// bank.gov.ua/ua/payments/sep/ (дата звернення: 20.09.2023).

47.Токар Г. Підключення до системи дистанційного обслуговування клієнтів Державної казначейської служби України: дії клієнта. *Казна України*. №7. 2015. С. 14-17.

48.Фесик О.М. І.А. Зав’ялова І.А. Вдосконалення казначейського обслуговування місцевих бюджетів за доходами .URL : http://www.intkonf.org. (дата звернення: 20.09.2023).

49.Федченко К. А. Механізми реформування міжбюджетних відносин в умовах економічної нестабільності. Вісник ЖДТУ. 2017. No 4 (82). С. 135–138.

50.Юнацький М.О. Облікова політика казначейства щодо виконання бюджету. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2018. Випуск 23. С. 592-595.

51.Юрій С.М. Теоретичні питання інформаційної модернізації казначейського обслуговування бюджетів. *Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. Економічні науки*. 2019. Вип. 1. С. 196-204.

52.Khalatur S., Masiuk Y., Kachula S., Brovko L., Karamushka O., Shramko I. Entrepreneurship development management in the context of economic security. Entrepreneurship and Sustainability. 2021. Issues 9(1), pp. 558–573. DOI: https://doi.org/10.9770/jesi.2021.9.1(35) (дата звернення: 30.09.2023).